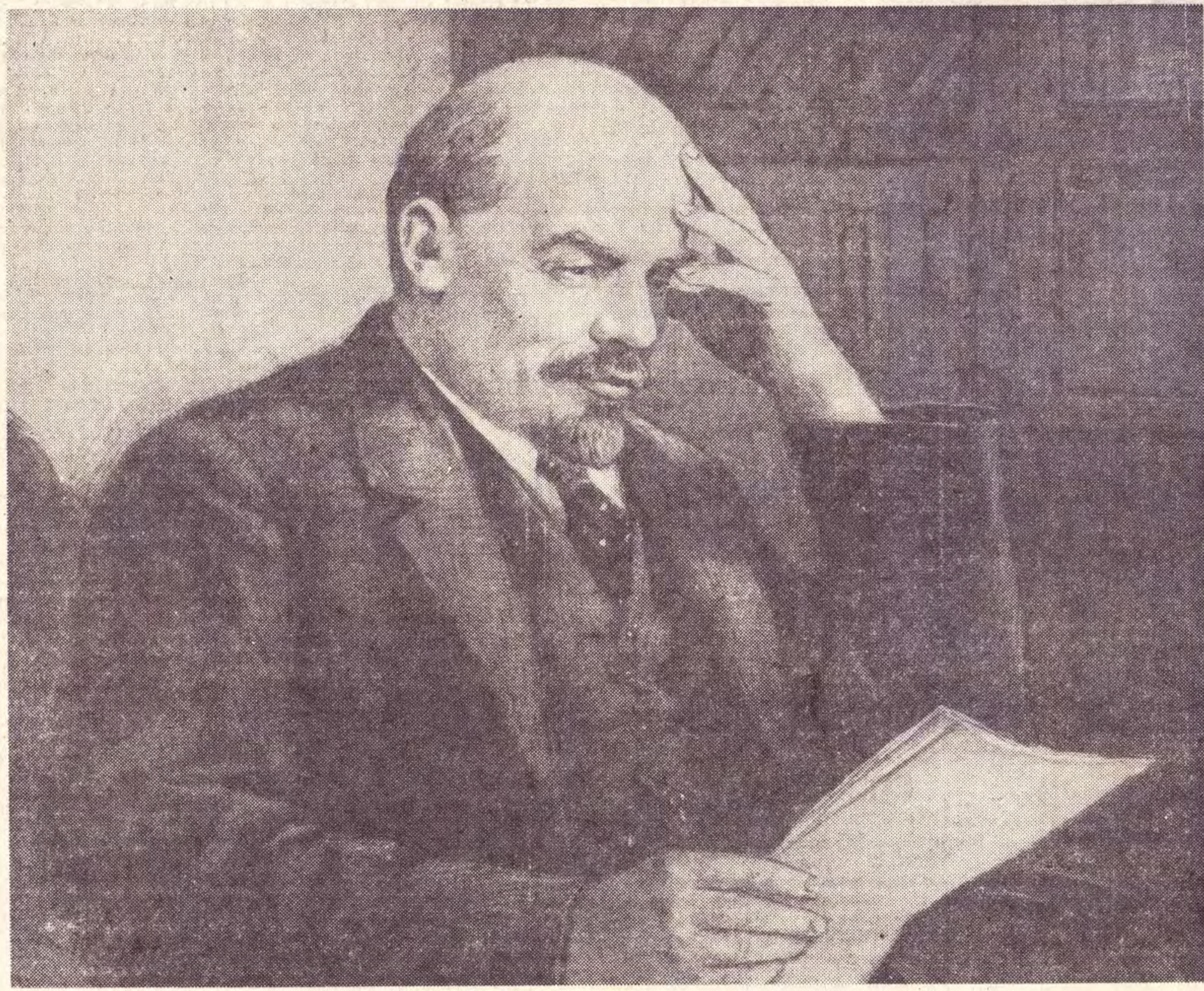
СЛАВА ВЯЛІКАМУ КАСТРЫЧНІКУ!

ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР.

№ 88 (1622) | Аўторак, 7 лістапада 1961 года | Цана 4 кап.

Уладзімір Ільіч ЛЕНІН

Мал. П. Васільева.

ПАД ЛЕНІНСКІМ СЦЯГАМ

Прыпамінаецца лаканічная сцэнка з горкаўскіх нарысаў «Па Саюзу Саветаў». У бурлівым семнаццатым годзе на адной з вуліц Петраграда сабраўся натоўп разнашэрсных людзей—узнік звычайны для таго часу стыхійны мітынг. У цэнтры ўвагі быў «рослы, барадаты салдат, у жалезным кацялку на галаве, з вінтоўкай за вострым плячом», «правая рука—на зашмальцаваным тальмаху». Салдат гаварыў:

«— Зямлю мы абавязкова ў свае рукі возьмем, — абавязкова! І ўсё на ёй перабудуем...

— Круглая будзе, як гарбуз,—насмешліва ўставіў пан у кепцы.

— Будзе!—сцвердзіў салдат.

— Горы ж, відаць, зрыеце?

— А—што? Перашкодзяць, і горы зрыем.

— Рэкі ж, відаць, назад пацякуць?

— І пацякуць, куды скажам. Чаго смяешся, барын?

Насміхаўся камлюкаваты, круглатвары чалавек з чорнымі вусамі.

Салдат схапіў яго за плячо, страсянуў і сказаў у твар яму:

— Дай час, паразумнее народ, ён табе, дурню, такое пакажа, што ў пояс паклонішся».

Характэрны, з вялікім гістарычным сэнсам дыялог. Многа скептыкаў і зацятых ненавіснікаў—«у кепцы» і галалобых, «камлюкаватых, круглатварых» і сухіх, як вобла, з вусамі і бязвусых—адточвала сваю іронію, хіхікала і пацірала рукі ў прадчуванні небывалай камедыі, назіраючы, як просты народ, забіты і цёмны ў мінулым, бярэ ў свае рукі гаспадарку краіны, каб перабудаваць яе па-новаму.

Дзе яны цяпер, гэтыя вартыя жалю гумарысты? Калі сёння і пачуецца з якой-небудзь буржуазнай падваротні той даўні скептычны смяшок у наш адрас, то людзі шукаюць: хто тут вар'ят?

Старому свету сёння не да смеху. Усё новыя і новыя мільёны людзей на зямлі ўвачавідкі пераконваюцца, што адзіны разумны шлях грамадства — шлях сацыялізма і камунізма, на які сталі ўжо народы многіх краін. Дыктатары старога свету і іх ідэалагічныя лакеі глыбока занепакоены сваёй змрочнай перспектывай. І яны ўсяляк стараюцца падмаляваць сучасны капіталізм пад народны лад, навесці на яго дэмакратычны глянец. Але гэтым самым толькі трапляюць у становішча камедыянтаў, якія на поўным сур'ёзе стараюцца вярнуць учарашні дзень.

За час свайго панавання капіталізм даволі выразна паказаў сваё нутро, і якімі фарбамі ні падмалёўвай яго, народ не ашукаеш. Тое, што збуцвела дашчэнту, не падрамантуеш.

Маладосць свету, абнаўленне зямлі чалавецтва звязвае з ідэямі камунізма, з вялікімі ідэямі Маркса і Леніна.

Горкаўскі «барадаты салдат», селянін у шэрым шынялі, паверыў бальшавікам, смела пайшоў за імі і не памыліўся. Ён стаў гаспадаром жыцця і калі не сам, дык яго нашчадак ідзе сёння ў святочнай калоне з горда ўзнятай галавой: глядзіце, на якія цуды здольны чалавек, разняволены ад ланцугоў эксплуатацыі і бяспраўя!

А навокал яго, па ўсім неабсяжным прасторы Радзімы, сапраўды нешта цудадзейнае. Краіна сахі і курадымнай лучыны, невуцтва і забабонаў ператварылася ў краіну магутных фабрык і заводаў, першакласнай тэхнікі, самай передавой у свеце навукі і культуры. За сорак чатыры гады — для гісторыі гэта адно імгненне!—савецкі народ здзейсніў такое, што не ўкладваецца ні ў якія старыя ўяўленні аб магчымасцях чалавека.

Яшчэ больш хвалюючыя і радасныя здзяйсненні чакаюць нас наперадзе. Сорак чацвёртую гадавіну Вялікага Кастрычніка савецкія людзі святкуюць пад магутным уражаннем XXII з'езда роднай партыі, які нядаўна адбыўся. З'езд урачыста абвясціў, што наша краіна ўступіла ў паласу разгорнутага будаўніцтва камунізма — самага справядлівага ладу на зямлі, на сцягу якога напісана: Мір, Праца, Свабода, Роўнасць, Брацтва і Шчасце ўсіх народаў. Спрадвечная мара людзей становіцца явай.

Мы ўжо не гадаем, якім будзе той запаветны дзень, мы бачым яго выразныя абрысы, бо ён нараджаецца ўжо сёння, у натхнёнай творчай працы савецкіх людзей. Новая Праграма партыі, прынятая з'ездам, спалучыла ў сабе смелы погляд у будучае з цвярозай ацэнкай сённяшніх дасягненняў народа. І таму кожнае яе слова кладзецца на сэрца і робіцца словам непахіснай веры.

Цяперашняе пакаленне савецкіх людзей будзе жыць пры камунізме! Гэта сказала партыя. Значыць, так і будзе. Аглянемся ў мінулае, і мы ўбачым характэрную з'яву: усё, што абвяшчала наша партыя ў сваіх праграмах і планах, збывалася са здзіўляючай дакладнасцю. Узяты XXII з'ездам курс на будаўніцтва камунізма адпавядае жыццёвым інтарэсам савецкага народа, інтарэсам усяго чалавецтва. І ніякія сілы не здолеюць стрымаць магутны поступ краіны Саветаў да мэты, вызначанай Камуністычнай партыяй.

Уся атмасфера грамадскага жыцця ў нашай краіне спрыяе сёння паспяховаму выкананню пастаўленых задач, шырокаму разгортванню народнай ініцыятывы. Партыя рашуча асудзіла культ асобы Сталіна, прыняла ўсе захады, каб нішто больш не замінала нам жыць і працаваць па ленінскіх запаветах. Шырокая сістэма новых мерапрыемстваў у галіне эканомікі і ідэалогіі рашуча паскорыла наш рух наперад, яшчэ больш умацавала маральна-палітычнае адзінства народа. У адказ на мудрую ленінскую палітыку партыі савецкія людзі адзінадушна заяўляюць аб сваёй непахіснай вернасці ленінскаму сцягу.

У адзіным страі савецкага народа ідуць працаўнікі культурнага фронту, дзеячы літаратуры і мастацтва. Камуністычнае будаўніцтва—усеабдымны працэс. Ствараючы матэрыяльна-тэхнічную базу новага грамадства, партыя адначасова забяспечвае ўсё неабходнае для паспяховага завяршэння культурнай рэвалюцыі, стварэння ідэалагічных і маральных прадпасылак камунізма. Пачэсная і адказная роля належыць у гэтай справе літаратуры і мастацтву. Іх задачы сёння нязмерна ўзрастаюць.

Партыя заклікае майстроў слова і дзеячоў мастацтва да яшчэ больш цеснага ўмацавання сувязей з жыццём, са справамі народа, да яшчэ больш яркага паказу ўсяго новага, што нараджаецца сёння ў нашай рэчаіснасці. Трэба, каб нашы мастацкія творы былі такімі яркімі і пафаснымі, як само жыццё будаўнікоў камунізма. Услаўляючы веліч нашага часу, духоўную прыгажосць савецкіх людзей, з грамадзянскім гневам выкрываючы ўсё, што нам не да твару, літаратура і мастацтва дапамагаюць партыі выхоўваць чалавека будучыні, свабоднага ад заган, якія стагоддзямі напластоўваў на яго эксплуататарскі лад, чалавека гарманічнай душы, высокай свядомасці і высокай культуры пачуцця.

Як магутны пражэктар, асвятляюць ідэі XXII з'езда партыі шлях чалавецтву ў камунізм. Мы не цешым сябе надзеяй, што гэта будзе параднае шэсце да казачнай «обетованной» зямлі. Але мы з цвёрдай упэўненасцю выйшлі ў паход, бо нас вядзе выпрабаваная ў баях Камуністычная партыя, бо над намі—непераможны ленінскі сцяг.

Будучыня належыць камунізму!

ПА ШЛЯХУ ПЕРАМОГ

Урачыстае пасяджэнне ў Крамлёўскім Палацы з'ездаў

МАСКВА, 6 лістапада. (ТАСС). Сёння ў Крамлёўскім Палацы з'ездаў сабралася больш чым шэсць тысяч прадстаўнікоў працоўных Масквы—рабочыя, работніцы, прадстаўнікі інтэлігенцыі, ветэраны слаўнай ленінскай гвардыі, героі Кастрычніцкага штурму, воіны Савецкіх Узброеных Сіл. Яны прыйшлі сюды на ўрачыстае пасяджэнне Маскоўскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных, прысвечанае святкаванню 44-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

У глыбіні сцэны — велізарны партрэт заснавальніка Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы—вялікага Леніна.

17 гадзін. Прысутныя бурнымі апладысментамі сустракаюць з'яўленне ў прэзідыуме таварышаў Л. І. Брэжнева, Г. І. Воранава, Ф. Р. Казлова, А. М. Касыгіна, О. В. Куусінена, А. І. Мікаяна, Д. С. Палянскага, М. А. Суслава, М. С. Хрушчова, М. М. Шверніка, В. В. Грышына, П. Н. Дзёмічава, Л. Ф. Ільічова, Б. Н. Панамарова, А. Н. Шалепіна, прадстаўнікоў партыйных, савецкіх, прафсаюзных, камсамольскіх арганізацый, грамадскасці сталіцы.

На ўрачыстым пасяджэнні прысутнічаюць госці XXII з'езда КПСС—кіраўнікі і члены дэлегацый камуністычных і рабочых партый зарубежных краін, якія засталіся па запрашэнню ЦК КПСС для ўдзелу ў святкаванні 44-й гадавіны Вялікага Кастрычніка. У ліку зарубежных гасцей, якія прыбылі ў Маскву на святкаванне гадавіны Кастрычніка, — дэлегацыя Таварыства кітайска-савецкай дружбы, дэлегацыя Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, пасланцы прафсаюзных арганізацый зарубежных краін.

Урачыстае пасяджэнне адкрывае старшыня выканкома Массавета Н. А. Дыгай.

Велічна гучыць Гімн Савецкага Саюза. Тав. Дыгай ад імя Маскоўскага гарадскога камітэта партыі і Маскоўскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных віншуе ўдзельнікаў пасяджэння з вялікім святам Кастрычніка.

— Дзень нараджэння Вялікай рэвалюцыі мы адзначаем у гэтым годзе асабліва ўрачыста, асабліва радасна, — гаворыць тав. Дыгай. — Толькі што закончыўся вялікі з'езд будаўнікоў камунізма. Гісторыя звычайна пішацца праз гады, дзесяцігоддзі пасля здзяйснення выдатных падзей; толькі з часам значэнне іх становіцца відавочным для ўсіх. Але XXII з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза чалавецтва назвала гістарычным яшчэ да яго адкрыцця. Ён уладарна ўвайшоў у жыццё і ў сэрцы людзей, як з'езд, які заклікан асвятліць усім народам шлях да шчасця і прагрэсу.

І гэты шлях з гранічнай яснасцю і паўнатой, з навуковай дакладнасцю ўказаны ў вялікай харты камунізма — новай Праграме партыі Леніна, указаны ў дакладах вернага прадаўжальніка справы Леніна — Мікіты Сяргеевіча Хрушчова.

Самы прадстаўнічы ў гісторыі нашай партыі XXII з'езд прадэманстраваў маналітнае адзінства радоў дзесяцімільённай арміі камуністаў. Амаль пяць тысяч дэлегатаў, гаворыць прамоўца, адобрылі ленінскі курс, вызначаны XX з'ездам партыі. «І мы — за гэты курс!» — заявілі таксама пасланцы брацкіх партый, якія прадстаўляюць магутную сілу сучаснасці—міжнародны камуністычны і рабочы рух. Ленінскі дух, ленінскія нормы і прынцыпы непадзельна трыумфавалі ў рабоце XXII з'езда.

Адкінута прэч усё чужое нашай партыі, наноснае. Беспаваротна, назаўсёды пакончана з культам асобы і яго апошнімі нікчэмнымі прыхільнікамі.

Прамоўца падрабязна гаворыць аб небывалым энтузіязме, аб актыўнай творчасці мас, натхнёных XXII з'ездам партыі.

Слова атрымлівае дэлегат XXII з'езда КПСС, токар завода «Барацьбіт» К. М. Кручкоў.

З велізарнай радасцю і гордасцю за нашу родную Камуністычную партыю, за нашу слаўную Радзіму сустракаем мы самае светлае свята — 44-ю гадавіну Вялікага Кастрычніка, гаворыць тав. Кручкоў. Сёння гэта свята азорана нягаснучым святлом гістарычных рашэнняў XXII партыйнага з'езда, новай Праграмы — праграмы народнага шчасця.

Сёння, у пярэдадзень 44-й гадавіны Кастрычніка, зноў і зноў успамінаюцца хвалюючыя дні работы з'езда. Мне ж, простаму токару, выпала вялікае шчасце — быць яго дэлегатам.

Дух займае, калі ўдумваешся ў кожны радок новай Праграмы. Гэты найвялікшы маніфест XX стагоддзя запальвае радасцю і надзеяй сэрцы ўсіх сумленных людзей зямлі.

Мы дзякуем нашай партыі за шчасце жыць і тварыць радасна, свабодна, без страху за будучыню. Мы дзякуем роднай партыі за яе вялікую праўду. Праўда чысцей за яснае сонца, гавораць у народзе. Чысцей за яснае сонца і наша родная партыя. Яна асвятляе нам шлях да камунізма, яна падзесецярае нашы сілы.

Мне хочацца сказаць вялікае сардэчнае дзякуй Цэнтральнаму Камітэту партыі на чале з Мікітам Сяргеевічам Хрушчовым, які праявіў непахісную волю ў барацьбе за ліквідацыю вынікаў культу асобы і аднаўленне ленінскіх прынцыпаў і норм партыйнага і дзяржаўнага жыцця.

На трыбуне кіраўнік агароднінаводчай брыгады камуністычнай працы саўгаса «Бальшавік» Серпухоўскага раёна Маскоўскай вобласці В. М. Рэзнік. Ад імя сельскіх працаўнікоў Падмаскоўя яна горача і сардэчна віншуе ўдзельнікаў пасяджэння са святам Вялікага Кастрычніка.

Сёлетні год калектыў саўгаса «Бальшавік», гаворыць тав. Рэзнік, жыў адным імкненнем, адным жаданнем — апраўдаць высокую ацэнку, якую даў нашай скромнай працы Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў у сваім віншаванні ў лістападзе мінулага года. У адказ на вялікую ўвагу і клопаты аб нас, працаўніках сяла, мы працавалі, не пакладаючы рук, і з гонарам стрымалі слова, якое далі нашай роднай партыі і яе ленінскаму Цэнтральнаму Камітэту.

З прамовай на пасяджэнні выступіў прадстаўнік сталічных вучоных, доктар тэхнічных навук, лаўрэат Ленінскай прэміі В. А. Венікаў.

Мы жывём у такі час, калі навука з'яўляецца арганічнай патрэбнасцю грамадства, тым больш камуністычнага грамадства, будаўніцтва якога мы распачалі, гаворыць тав. Венікаў. Камунізм можа быць пабудаваны толькі ва ўмовах ўсебаковага росквіту навукі, і ён мае патрэбу ў ёй, як ніякі іншы грамадскі лад.

У нас створаны ўсе ўмовы, каб, як гаварыў Ленін, навука сапраўды ўваходзіла ў плоць і кроў, ператвараючыся ў састаўны элемент быцця цалкам і па-сапраўднаму.

Мы, вучоныя, ганарымся тым, што ў Камуністычным маніфесце нашай эпохі—Праграме партыі развіццё навукі ўзводзіцца на ўзровень важнейшых агульнадзяржаўных задач. Яна разглядаецца як зброя рэвалюцыйнага пераўтварэння грамадства і панавання разняволенага чалавека над сіламі прыроды.

Выступае дэлегат XXII з'езда КПСС, памочнік майстра фабрыкі імя Калініна С. А. Котава.

— Вялікі гонар за сваю Радзіму, за народ, за партыю выклікалі ў нас—дэлегатаў з'езда—поспехі, якіх дасягнула наша краіна, — сказала тав. Котава. — І кожны ясна ўсведамляе: усё, чым мы ганарымся, усё, што заваявана намі і будзе дасягнута ў далейшым,—усё гэта народжана Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыяй, да перамогі якой прывяла працоўных нашай краіны родная Камуністычная партыя на чале з вялікім і мудрым Уладзімірам Ільічом Леніным. Ленін нябачна прысутнічаў і на XXII з'ездзе. Імя бясконца дарагога і любімага ўсімі намі правадыра было на вуснах і ў сэрцы кожнага. Ленінскім рэвалюцыйным духам, ленінскай прынцыповасцю і справядлівасцю прасякнуты ўсе выступленні, усе рашэнні з'езда.

Ад імя прыбыўшай на ўрачыстае пасяджэнне дэлегацыі камсамольцаў і моладзі Масквы ўсхвалявана гаворыць сакратар МГК ВЛКСМ Ю. Д. Машын.

Нам выпала шчасце быць сучаснікамі гістарычнага XXII з'езда ленінскай партыі, гаворыць ён. Пройдуць гады. Але вечна будзе жыць у памяці народаў XXII з'езд, з'езд, які выказаў думы народныя, з'езд, які прыняў Праграму стварэння камунізма.

Уся маскоўская моладзь у адзіным парыве, усім сэрцам, усёй сваёй істотай гаворыць: полымя душы і запал сэрца, наша энергія і воля—табе, **партыя!**

Вялікае, бязмежнае дзякуй роднай Камуністычнай партыі, яе ленінскаму Цэнтральнаму Камітэту і нашаму дарагому Мікіце Сяргеевічу Хрушчову!

Няхай жыве наша Савецкая Радзіма — самая шчаслівая, самая цудоўная на зямлі!

Слава табе, вялікая партыя камуністаў — партыя Леніна, партыя наватараў і тварцоў, якая вядзе нас да перамогі камунізма!

З велізарным натхненнем пад працяглыя апладысменты ўдзельнікі ўрачыстага пасяджэння прымаюць прывітальнае пісьмо Цэнтральнаму Камітэту Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Пасля ўрачыстага пасяджэння адбыўся вялікі святочны канцэрт, у якім прынялі ўдзел майстры мастацтваў і калектывы мастацкай самадзейнасці.

СВЯТКАВАННЕ Ў МІНСКУ

Урачыста і радасна адзначаюць працоўныя Беларусі 44-ю гадавіну Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

6 лістапада ў памяшканні Тэатра оперы і балета адбылося ўрачыстае пасяджэнне Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных сумесна з прадстаўнікамі партыйных, грамадскіх арганізацый і воінскіх часцей. Яго адкрыў старшыня выканкома Мінскага гарсавета В. І. Шарапаў.

Пад бурныя працяглыя апладысменты прысутныя выбіраюць ганаровы прэзідыум у складзе Прэзідыума ЦК КПСС на чале з М. С. Хрушчовым.

Першым бярэ слова ўдарнік камуністычнай працы, слесар Мінскага аўтазавода М. Г. Лебедзеў.

Затым выступаюць брыгадзір будаўнічай брыгады будтрэста № 1 дэлегат XXII з'езда КПСС Т. К. Фандо, дырэктар трактарнага завода Б. Г. Сівак, старшыня калгаса імя Кірава Мінскага раёна А. П. Лішай, машыніст паравознага дэпо станцыі Мінск, ударнік камуністычнай працы М. І. Латушка, студэнтка Мінскага педагагічнага інстытута А. Ф. Сокалава, пісьменнік І. П. Шамякін, брыгадзір здымачнай брыгады камвольнага камбіната Г. С. Розум, генерал-маёр Т. І. Скварцоў.

Прамоўцы ў сваіх выступленнях выказалі пачуцці любві і павагі да роднай Камуністычнай партыі Савецкага Саюза і яе Цэнтральнага Камітэта, адзінадушна ўхвалялі рашэнні XXII з'езда КПСС, велічную Праграму будаўніцтва камунізма.

З вялікім уздымам удзельнікі пасяджэння паслалі прывітальнае пісьмо Цэнтральнаму Камітэту Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Урачыстае пасяджэнне аб'яўляецца закрытым. Усе ўстаюць і спяваюць партыйны гімн «Інтэрнацыянал».

КАБ ПАГЛЯДЗЕЦЬ ДЫ ПАРАЎНАЦЬ...

ФОТАЗДЫМКІ ДЗВЮХ ЭПОХ РАСКАЗВАЮЦЬ

Беларусь... Край фабрык і песень, край легенд і машын. Такой стала яна сёння. Дарэвалюцыйнае мінулае засталося толькі ва ўспамінах, у фотаздымках.

Таварыш, акінь у думках позіркам сваім Беларусь. Ты ўбачыш квітнеючую маладосць роднай зямлі, ты ўбачыш вялікія змены, што адбыліся за гады Савецкай улады.

Вось тут, у Мінску, на скрыжаванні былой Губернатарскай і Захар'еўскай вуліц, стаяў гарадавы, ахоўнік расійскага самадзяржаўя.

Губернатарская вуліца...

Па Мінску «імчыцца» і бразгае звонка
Завулкамі цеснымі цесная конка...
На замку астрожным арол двухгаловы
Жалезную браму узяў пад ахову.
Гракі і вароны на вежах, званіцах...
Такою была ты калісьці, сталіца!

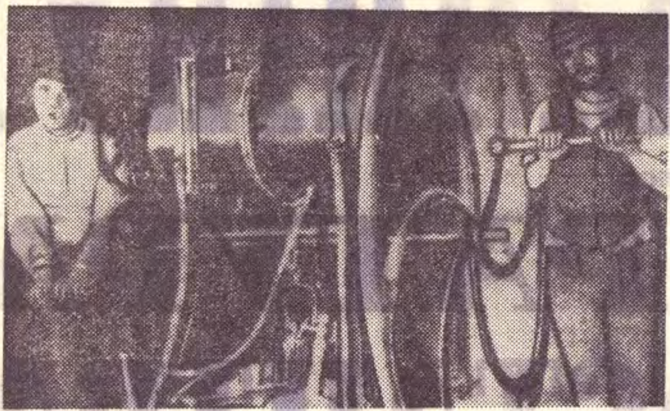
Далёка ў мінулым гэтыя малюнкі. Не пазнаеш сёння рэспублікі, яе гарадоў і вёсак...

...Дарагая Беларусь!
Не магло мне і прысніцца,
Як ты, родная, ўзрасла.
Паглядзі, твая сталіца,
Быццам казка, расцвіла.

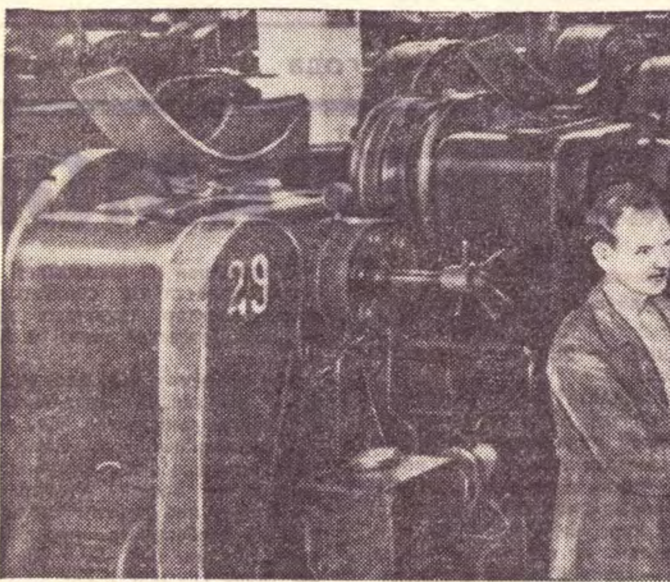
На дзесяць кіламетраў пралёг у Мінску шырокі і светлы Ленінскі праспект.

(гл. 2, 3, 4 стар.).

КАБ ПАГЛЯДЗЕЦЬ ДЫ ПАРАЎНАЦЬ...

Такія майстэрні лічыліся ў змрочныя часы царызму... прамысловасцю.

А сёння паэт з гордасцю гаворыць:
Не заві це маю рэспубліку
Краінай цёмных лясоў!
Паглядзіце—
Над ёю свяціцца
Агні заводскіх карпусоў.

ПАБУДУЕМ!

Мікола ТКАЧОЎ

ГЭТА Ж І ЦУДОЎНА, і сімвалічна, што XXII з'езд КПСС праходзіў у новым, толькі што ўзведзеным у Крамлі будынку. Вялізны, прыгожы і разам з тым просты, не груваскі, гэты Палац таленавіта, з добрым густам упісаны архітэктарамі і будаўнікамі ў агульны ансамбль старажытнага Крамля. Ён нічога тут не парушыў, не ўнёс дыспрапорцый, наадварот, сваім з'яўленнем як бы падкрэсліў, пацвердзіў веліч нашага і мінулага і сучаснага, тое, што наша старажытная зямля сёння як ніколі маладая і жыццятворчая.

Так, у прыгожай абнове сёння наш цудоўны Крэмль, у прыгожай абнове і ўся наша цудоўная Радзіма.

За акном—восень, радыё перадае, што сям-там, на поўначы і ўсходзе СССР, выпаў снег, а на душы, прызнацца, такое, быццам навокал—вясна. Я чую голас жыхара Камчаткі і цалінніка, чую масквіча і каўказца, далёкаўсходніка і прыбалта, — гэта ўсхваляваныя галасы маіх сяброў, бачу іх справы, іх радасныя ўсмешкі, бачу, як уся наша Радзіма зіхаціць сваімі новымі перамогамі і новым уборам, і мне здаецца, што сапраўды, не восень, а вясна, незвычайная, квітнеючая вясна крочыць зараз па неабдымных прасторах ад Брэста да Уладзівастока. Вясна росквіту нашых гарадоў і сёл, усяго жыцця, духоўных якасцей савецкага чалавека.

Што яна, гэтая вясна, будзе такая, сэрца ведала і раней, але асабліва зазіхацелі перад намі ўсе яе колеры, калі з трыбуны Крамлёўскага Палаца з'ездаў мы пачулі бліскучыя даклады і заключнае слова Мікіты Сяргеевіча Хрушчова — сапраўдныя крыніцы глыбокіх філасофскіх думак і чалавечых пачуццяў. Яны пранікнёна апавядаюць пра шляхі-дарогі нашай краіны, пра яе сённяшняе аблічча, яе ролю і аўтарытэт у свеце, пра барацьбу нашай партыі супраць розных варожых марксізму-ленінізму праяў — культу асобы, фракцыянізму і рэвізіянізму, дагматызму і пражэкцёрства, апавядаюць пра тое, што нам трэба здзейсніць, каб адвечную чалавечую мару пра камунізм зрабіць яваю.

Сёння кожны з нас, вывучаючы матэрыялы з'езда, пераносіцца ў думках з аднаго месца краіны ў другое, жадаючы замацаваць у памяці тое новае, тое выдатнае, што створана працай народнай. Захапляючыя малюнкі разгортваюцца ў час гэтага незвычайнага падарожжа. Побач з тым, што было раней, яшчэ і яшчэ раз бачыш новае, чароўнае па сваёй сіле і перспектыве.

Гэтым летам мне двойчы давялося пабываць на Салігорскім калійным камбінаце. Расце ён вельмі імкліва. Ды, уласна кажучы, слова «камбінат» і не зусім дакладна вызначае сутнасць. Сапраўды, тут жа не толькі карпусы прадпрыемства, але і шахты, горад узняўся значны, хоць і малады. Магчыма, з цягам часу гэтыя мясціны, на якіх вырастуць новыя прадпрыемствы, шахты, гарадскія пасёлкі, будуць называцца нейкім агульным шырокім імем —ну, скажам, Палесбасам ці яшчэ неяк, больш велічна, гучна. Але гэта справа будучыні. Пакуль жа што тут Салігорск.

Гэта горад, які нарадзіўся паміж XX і XXII з'ездамі нашай партыі. Заснаваны на велізарных месцанараджэннях солі, ён з'яўляецца першакласным стварэннем сучаснай індустрыі.

У другі раз я прыехаў у Салігорск з гасцямі—пісьменнікамі Расійскай Федэрацыі, удзельнікамі Тыдня рускай літаратуры ў Беларусі. Памятаю, з якой цікавасцю яны аглядалі вытворчыя карпусы прадпрыемства, жылыя кварталы, шахтных збудаванні. Асабліва вялікую цікавасць праяўляў Леанід Собалеў. Яму ў час шматлікіх паездак па Савецкай краіне і за мяжой даводзілася бываць на многіх нашых і замежных шахтах, нават у Балівіі, і таму ён, як сам пасля прызнаўся, з усёй паўнатой хацеў пераканацца, наколькі дасканала, па-сучаснаму будуецца беларускі шахцёрскі волат. Спадабалася яму ўсё, асабліва ж—самі шахты. Калі мы агледзелі адну з іх—магутны прасторны ствол, усе збудаванні, забой на глыбіні 650 метраў і ўзняліся наверх, Леанід Собалеў, як кажуць, месца сабе не знаходзіў ад захаплення.

— Браткі, — казаў ён шахцёрам,—ды гэта ж цуда вы стварылі, гэта ж сапраўднае збудаванне эпохі камунізма!

Шахтныя капры, нафтавыя вышкі, заводскія коміны — як шмат іх на нашай савецкай зямлі, як імкліва павялічваецца іх колькасць! Але хіба толькі адны яны характарызуюць сённяшняе індустрыяльнае аблічча нашай Радзімы? А газа- і нафтаправоды, якія перасякаюць краіну ўдоўж і ўпоперак, а новыя чыгуначныя і шасэйныя магістралі, а гарадское будаўніцтва ў нябачаных раней памерах, а тыя заводы, што ствараюць цуда нашага часу — караблі і ракеты для касмічных палётаў? І яшчэ, чаго нельга абмінуць, дык гэта электраэнергетыкі. Гэта ж яна з'яўляецца душой і індустрыі і ўсёй нашай народнай гаспадаркі. Вялікі Ленін заўсёды плюсаваў яе з Савецкай уладай, калі гаварыў, якім чынам можна дасягнуць пабудовы камунізма.

У дакладзе М. С. Хрушчова аб Праграме КПСС ёсць такія словы: «Калі дэлегаты VIII з'езда Саветаў абмяркоўвалі план ГОЭЛРО, у Маскве электраэнергіі ледзь хапіла для асвятлення таго будынка, у якім засядаў з'езд». Гэтыя словы, калі я іх прачытаў, мяне, прызнаюся, моцна ўзрушылі. Мне ўявіўся той час — дваццаты год, уявілася, з чаго ўсё пачыналася, які намі пройдзен шлях, якія цяпер у гэтай галіне дасягнуты поспехі—сёлета наша краіна выпрацуе электраэнергіі ў 650 разоў больш, чым у 1919 годзе,—і пачуццям захаплення не было краю.

Сапраўды, дасягнута нешта надзвычайнае. Уся краіна пакрылася густой сеткай электрастанцый — вялікіх і малых, гідраўлічных і цеплавых. Сённяшні індустрыяльны пейзаж нашай Радзімы немагчыма сабе ўявіць без магутных плацін і турбін, без велічных карпусоў энергафабрык, што высока ўзняліся ў неба.

Час вялікіх здзяйсненняў моцна змяніў і аблічча сельскіх прастораў нашай Радзімы.

Зазірніце ў думках туды, дзе распрасціраюцца бяскрайнія казахскія і алтайскія стэпы: цаліна, найвялікшая ў свеце жытніца!

А прайдзіцеся позіркам па прасторах Сярэдняй Азіі, Прыкаспія, Прычарнамор'я. Колькі тут збудавана вадасховішчаў, каналаў, колькі пасаджана маладых дуброў! Абароненая ад сухавеяў, удосталь напоеная вільгаццю, зямля расквітнела, пачала прыносіць шчодрыя ўраджаі.

У Беларусі таксама нямала зямель вырвана з кіпцюроў прыроднай стыхіі. Але ў нашай рэспубліцы, як і ў некаторых іншых краях сярэдняй паласы Савецкага Саюза, гэта дасягнута не шляхам абваднення, а пры дапамозе меліярацыі. Сэрца радуецца, калі бачыш, якія цудоўныя ўраджаі растуць на месцах былых непралазных балот. Асвоеныя тарфянікі — гэты беларускі чарназём — адыгрываюць у гаспадарцы значную ролю цяпер, але яшчэ больш карысці яны прынясуць у будучым. Аргументавана, па-гаспадарску гаварыў пра гэта на XXII з'ездзе партыі першы сакратар ЦК КПБ К. Т. Мазураў. Ён выказаў думку, што ў наступныя гады будзе асвоена ў Беларусі да пяці мільёнаў гектараў забалочаных зямель. Гэта будзе цудоўна! Я ўяўляю, якімі квітнеючымі зробяцца прасторы нашай рэспублікі, якімі багатымі будуць дары яе зямлі, калі гэта ажыццявіцца.

Павялічыліся, шырэй рассунуліся плошчы, падуладныя сельскаму працаўніку. І новы, зусім новы набылі выгляд. Яны лепш пачалі апрацоўвацца, пачалі лепей радзіць. Змянілася геаграфія культур. Туды, дзе ўладарыў авёс-недарэка, прыйшла яе вялікасць каралева-кукуруза, ідуць сур'ёзныя прэтэндэнты з сямейства бабовых, ідуць буракі. На палях больш трактароў, розных іншых машын, пагусцела сетка падвесных электраліній. Больш шматлікімі зрабіліся чароды і табуны жывёлы. Ну, а сельскія пасёлкі? Яны растуць, як грыбы пасля дажджу, ды і будуюцца больш грунтоўна і прыгожа.

Не абы як, а добрымі поспехамі адзначыў наш народ з'езд сваёй роднай партыі. Пад сцягам партыі, пад яе кіраўніцтвам ён авалодаў новымі рубяжамі ў мірным будаўніцтве. Наша краіна зрабілася багацейшай, мацнейшай, на новыя вышыні ўзнялася яе навука, культура.

Некалі Савецкі Саюз будаваў сацыялістычнае жыццё ў адзіночку, цяпер — іншыя абставіны. Цяпер існуе цэлая сям'я краін сацыялізма. І садружнасць гэтай сям'і з дня на дзень развіваецца, мацнее.

Нядаўна ў складзе дэлегацыі я наведаў Польскую Народную Рэспубліку. У Варшаве, Беластоку, Катавіцы, Кракаве мы шмат чаго пабачылі і пачулі. Польскія сябры —рабочыя, інжынеры, пісьменнікі, грамадскія дзеячы — расказвалі, якія сувязі ў іх ёсць з нашай краінай, з нашым народам, як даражаць яны гэтымі сувязямі. Варшаўскія трактарабудаўнікі абменьваюцца вопытам з мінскімі. Беластоцкія тэкстыльшчыкі спаборнічаюць з гродзенскімі. Моцныя вытворчыя сувязі і дружба паміж шахцёрамі і металургамі Сілезіі і Крываарожжа. Вучоныя Масквы і Ленінграда частыя госці ў Варшаве і Кракаве. Разнастайныя творчыя справы і асабістыя кантакты звязваюць многіх пісьменнікаў дзвюх краін.

А хіба такія сувязі ў нас толькі з Польшчай? Не, усе краіны сацыялізма з'яднаны паміж сабой вузамі братэрства. Гэта надае ім вялікую сілу, дапамагае пасняхова будаваць новае жыццё.

Сёння свет сацыялізма — магутны, непераможны. Да яго з надзеяй горнецца ўсё лепшае, прагрэсіўнае, што ёсць на нашай планеце. Горнецца таму, што свет сацыялізма— гэта сіла, якая ўсталёўвае паміж людзьмі справядлівасць і шчасце, якая рашуча выступае супраць войнаў і прыгнёту, змагаецца за мір і дружбу на зямлі, за светлую будучыню чалавецтва.

XXII з'езд КПСС падвёў вынікі ўсяму, што робіцца як унутры нашай краіны, так і ва ўсім свеце. У той жа час з'езд прыняў найвялікшы дакумент тэарэтычнай думкі сучаснасці—Праграму пабудовы ў нашай краіне камунізма.

Гэта велічная, хвалюючая сэрца і розум Праграма. Яна асвятляе шлях, натхняе і кліча. У ёй увасоблены жаданні і імкненні не толькі савецкіх людзей, але і нашых шматмільённых зарубежных сяброў.

Якая будзе наша краіна праз дваццаць год? Казачная па сваёй магутнасці і прыгажосці. Яе эканоміка дасягне надзвычайна высокага ўзроўню. Які паказчык ні бярэш — усё ўзрастае, усё павялічваецца ў некалькі разоў. Наша індустрыя і сельская гаспадарка значна і значна зменяцца. Усё зробіцца непазнавальным. Пра тое, як будзе выглядаць наша краіна ў выніку ажыццяўлення намечаных планаў, вельмі вобразна сказаў Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў: «Гэта раўназначна таму, калі б на нашай багатай зямлі дадаткова былі створаны яшчэ пяць прамысловых і больш як дзве сельскагаспадарчыя краіны — такія, якім сёння з'яўляецца Савецкі Саюз».

На з'ездзе партыі нямала гаварылася пра нашу культуру, літаратуру і мастацтва. Адзначаліся дасягненні, недахопы, выказваліся пажаданні і патрабаванні. Задачы ў гэтай галіне выразна акрэслены і ў прынятай з'ездам Праграме. Роля стваральнікаў духоўных каштоўнасцей сёння, як ніколі, вялікая і адказная. Трэба памагчы і будаваць і выхоўваць. А калі настануць дні багацця матэрыяльных каштоўнасцей, калі складзецца якасна новы лад жыцця людзей—новых адметных чытачоў, слухачоў і гледачоў, ад нашай літаратуры і мастацтва, ад усёй культуры запатрабуецца такое багацце творчасці, пра якое яшчэ ніколі не ведала гісторыя. Задачы і перспектывы, такім чынам, грандыёзныя. І як стаць на ўзровень іх, як задаволіць патрабаванне часу—гэта сёння хвалюе ўсіх творчых работнікаў. Вядома, агульныя размовы тут менш за ўсё дапамогуць. Толькі глыбокае, пранікліваае веданне жыцця, толькі найстражэйшая патрабавальнасць да сваёй працы і таленту, толькі высокае грамадзянскае сумленне забяспечаць сапраўдны творчы поспех.

Вось ужо 44 гады мінае, як наша краіна будуе новае жыццё. Колькі за гэты час пройдзена дарог, колькі здзейснена выдатных, усяму свету вядомых подзвігаў у працы і барацьбе! Мы адстаялі і пабудавалі сацыялізм, мы распачалі будаўніцтва новага велічнага будынка — будынка камунізма.

— Пабудуем! — пранёсся з трыбуны Крамлёўскага Палаца з'ездаў заклік вялікай ленінскай партыі.

— Пабудуем! — гучыць сёння магутны голас усяго савецкага народа, усяго прагрэсіўнага чалавецтва.

ПОСТУП НОВАГА

Ул. КАРПАЎ

Наша краіна пасталела яшчэ на год. І хочацца сказаць слова асаблівай удзячнасці іменна гэтаму году, да краёў поўнаму вялікіх спраў. Не ведаю, як у каго, а ў мяне ўвесь гэты час жыло і жыве адчуванне, што адбываецца нешта незвычайнае і бяруцца ўсё новыя ды новыя няізведаныя вышыні. Захапляюць маштабы, захапляюць мужнасць і геній нашых людзей.

Сапраўды!

У нас пачалі працаваць самыя магутныя ў свеце домны і пракатныя станы. Пад Сталінградам увайшла ў строй найвялікшая ў свеце гідрастанцыя, і Волга аддае сваю сілу Уралу. Наша краіна вырабляе амаль пятую частку ўсёй сусветнай прамысловай прадукцыі — больш чым Англія, Францыя, Італія, Канада, Японія, Бельгія і Нідэрланды, разам узятыя. І гэта тады, калі насельніцтва ў іх на шэсцьдзесят мільёнаў больш, чым у нас. А транспарт! Закончана электрыфікацыя чыгуначнай магістралі Масква — Байкал. На цеплавозную цягу пераведзены чыгункі, даўжыня якіх большая за экватарыяльны радыус Зямлі. А жыллёвае будаўніцтва, якога яшчэ не бачыў свет?!.. Вось маштабы гэтага года!

У красавіку касмічны карабель Юрыя Гагарына выйшаў на зорную трасу, аблецеў планету і шчасліва вярнуўся на савецкую зямлю. У жніўні «Усход-2» Германа Цітова зрабіў семнаццаць кругасветных падарожжаў і знаходзіўся ў космасе больш сутак. Вось узоры мужнасці і парыванняў гэтага года!

XXII з'езд КПСС прыняў новую Праграму партыі — праграму чалавечага шчасця. Яна вызначыла шляхі ззяючых вышынь, аб якіх марыла чалавецтва. Вось якія дакументы мудрасці і калектыўнага розуму даў гэты год!

Як год Навукі, Працы і Подзвігу ўвойдзе ён у гісторыю.

Пра што гаворыць усё гэта? Безумоўна — пра нябачанае развіццё навукі і тэхнікі ў нашай краіне. Але, можа, яшчэ больш пра велізарны рост саміх савецкіх людзей і, у першую чаргу, рабочага класа — творцы індустрыяльнага прагрэсу і носьбіта лепшых чалавечых якасцей.

Кажуць, што лічбы сухая рэч. Не! Ёсць вельмі красамоўныя лічбы і радасная арыфметыка, якой хочацца займацца якраз тады, калі ты горды за блізкіх і на душы хораша.

З мінскімі радыёзаводцамі я пазнаёміўся нядаўна, на сустрэчы ў іх клубе. Мы гутарылі пра Мінск, пра яго цяжкі, але слаўны лёс, пра работу пісьменніка, пра архітэктуру і новыя кнігі. Не, такая сустрэча вядома, не была ў мяне першая. Мне пашанцавала — я знаёмы з многімі будаўнікамі Мінска і Сталінграда, з аўтамабілебудаўнікамі Беларусі і Горкага. Але ў Сталінград я ездзіў у пяцьдзесят трэцім годзе, а ў Горкі ў пяцьдзесят дзевятым. Пасля таго, як скончыў работу над раманам «Вясеннія ліўні», не быў я і на сваіх будоўлях і заводах. І вось сустрэча... Не, такіх уважлівых, прагных да слова, з густам апранутых дзяўчат і хлопцаў я раней не сустракаў, як не бачыў і такіх светлых, падобных на лабараторыі, цэхаў, куды трапіў цяпер. Не бачыў я і такой спакойнай удумлівай працы рабочых у белых халатах.

Мне могуць запярэчыць: «Ну вось, параўнаў будоўлю або ліцейны цэх аўтамабільнага са зборачным радыёзавода!» Ды не, я кажу не пра гэта, а пра людзей.

Шасці цэхам, аднаму аддзелу, дваццаці шасці брыгадам, участкам і зменам прысвоена на радыёзаводзе званне калектываў камуністычнай працы. А што гэта значыць? А тое, што кожны другі рабочы тут працуе ў брыгадзе камуністычнай працы або з'яўляецца ўдарнікам камуністычнай працы.

Жыць і працаваць па-камуністычнаму!

Самым цудоўным у цяперашнім спаборніцтве з'яўляецца імкненне спалучыць высокапрадукцыйную працу з высокім маральным кодэксам у асабістым і грамадскім жыцці. Усе за аднаго і адзін за ўсіх. Рабіць так, каб заўтра ты быў лепшы, а паслязаўтра яшчэ лепшы. Любіць Радзіму і множыць яе славу. Быць строгім да сябе, добрым да другіх, непрымірымым да перажыткаў мінулага. Вучыцца, вучыцца і вучыцца. Умець адчуваць прыгажосць у прыродзе, у людзях, у жыцці.

Усім гэтым кіруецца, скажам, Маша Дашчанка — былая выхаванка дзіцячага дома, а цяпер дэпутат раённага Савета, брыгадзір цудоўнай брыгады і сакратар камсамольскай арганізацыі цэха вузлоў. А вось здольнасці Рамана Жолтака з цэха новай тэхнікі праяўляюцца крыху інакш. Ён рацыяналізатар. Арыгінальная канструкцыя яго аўтамата сэканоміла заводу сорак тры тысячы рублёў.

Сорак працэнтаў рабочых тут маюць сярэднюю адукацыю. Тысяча трыста пяцьдзесят чалавек вучацца ў школах камуністычнай працы, восемсот семдзесят пяць— у інстытутах, тэхнікумах і вячэрніх школах. Трыццаць сем чалавек у гэтым годзе скончылі інстытут, адзінаццаць — тэхнікум, дзве з палавінай тысячы — павысілі кваліфікацыю і набылі сумежныя прафесіі. А папаўненне? У гэтым годзе з падшэфных дзесяцігодак на завод прыйшло сто дваццаць шэсць выпускнікоў.

І не думайце, што радыёзавод— выключэнне. На гадзіннікавым заводзе рабочых з сярэдняй адукацыяй, бадай, яшчэ больш. А на аўтамабільны завод у гэтым годзе прыйшло каля двухсот юнакоў з атэстатам сталасці.

Натуральна, што рост тэхнічнай і агульнай культуры, цяга да ведаў, да самаўдасканалення абуджаюць захапленне літаратурай, мастацтвам, спортам.

На тым жа радыёзаводзе дзве бібліятэкі — тэхнічная і мастацка-палітычная. Тут няма сям'і, у якой бы не было чытача заводскай або масавых раённых бібліятэк. Чытаюць рабочыя многа, прагна, праяўляючы самыя шырокія інтарэсы. У фармуляры Раісы Шостак, камплектоўшчыцы з дрэваапрацоўчага цэха, запісаны кнігі Маміна-Сібірака, Лацiса, Кочатава, Ганчара, Галсуорсі, Хемінгуэя і інш. Работніца цэха пластмас Ларыса Петрушкова сама кіруе бібліятэкай-перасоўкай, праводзіць канферэнцыі чытачоў.

Чытаюць дома, у чытальнай зале, у цэху ў час перапынкаў. Шмат у каго ёсць уласныя бібліятэчкі. Кнігалюбы — частыя наведвальнікі кніжных магазінаў і базараў.

А вось у Доме культуры аўтазавода нядаўна прайшла дэкада самадзейнага мастацтва, прысвечаная XXII з'езду КПСС. Дэкада! Народны тэатр выступіў са спектаклямі «Лявоніха на арбіце», «Родная маці», «Кухарка», аматары спеваў, мастацкага слова, танцаў далі тры вялікія канцэрты.

Фізкультура, спорт уваходзіць у побыт аўтазаводцаў. Тут ёсць свае майстры, разраднікі, значкісты ГПА. Больш шасці з паловай тысяч рабочых наведваюць самыя розныя спартыўныя секцыі, тысячы прынялі ўдзел у летняй спартакіядзе.

І яшчэ хацелася б сказаць добрае слова пра адну, па-мойму, вельмі важную з'яву. У рабочай моладзі ўсё больш укараняецца і мацнее пачуццё адказнасці за сённяшні і заўтрашні дзень. Гэта выразна праяўляецца не толькі ва ўдарнай працы, а і ў дзейнасці таварыскіх судоў, народных дружын, у шэфстве над школамі.

На гадзіннікавым заводзе ёсць камсамольска-маладзёжная брыгада, якая з'яўляецца калектыўным піянерважатым. Многія юныя рабочыя і работніцы памагаюць школьнікам вучыцца — пішуць з імі дыктанты, займаюцца матэматыкай. А якія добрыя прыклады можна бачыць ва ўзаемаадносінах спрактыкаваных ужо майстроў вытворчасці і практыкантаў-школьнікаў!

Усё больш пашыраецца абсяг дзейнасці народных дружын — завод, вуліца, клуб, інтэрнат.

На аўтазаводзе пры камітэце камсамола створаны спецыяльны атрад па барацьбе з дармаедамі і наогул з тымі, што цягнуць нас назад. Узначальвае атрад Мікалай Кісліцын — будучы інжынер, студэнт трэцяга курса вячэрняга філіяла палітэхнічнага інстытута. Атрад разгарнуў актыўную дзейнасць: узяў на ўлік усіх падлеткаў аўтагарадка, вядзе сярод іх выхаваўчую работу, змагаецца за культуру і парадак на скверах, на вуліцах, выкрывае ласых да грамадскай уласнасці хапуг, несумленных аўтаінспектараў, цемрашалаў-баптыстаў.

Нічога не скажаш, трапляюцца яшчэ ў рабочым асяроддзі азлобленыя хуліганы, брыдкасловы, карцёжнікі. Сустрэнеш і абібока, абыякавага да ўсяго, апрача сябе самога, ферта, халтуршчыка, прадпрыймальнага камбінатара. З імі яшчэ многа трэба змагацца — гутарыць, пераконваць, ганьбаваць, караць. Але такіх людзей меншае з кожным днём.

Савецкі народ стварае велічны будынак камуністычнага грамадства. Ён заўсёды непрымірымы да тых, хто робіць злачынствы, парушае правілы нашага жыцця, не жадае сумленна працаваць.

Мы, пісьменнікі, павінны сваімі творамі дапамагаць народу і роднай партыі выхоўваць у кожным савецкім чалавеку лепшыя якасці будаўніка камуністычнага грамадства.

Падзеі, факты, навіны

□ «Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя адкрыла новую эру ў гісторыі чалавецтва — эру крушэння капіталізму і ўмацавання камунізма». Гэтымі словамі з новай Праграмы партыі адкрываецца вялікая выстаўка, наладжаная ў Дзяржаўнай бібліятэцы імя Ул. І. Леніна.

Экспазіцыю складаюць раздзелы: «Перамога Кастрычніцкай рэвалюцыі. Ленін — правадыр Кастрычніка», «Сусветна-гістарычнае значэнне Кастрычніцкай рэвалюцыі і перамога сацыялізма ў СССР», «Савецкі народ у барацьбе за пабудову камунізма», «Вялікі Кастрычнік у мастацкай літаратуры» і інш.

На выстаўцы прадстаўлены кнігі і артыкулы, прысвечаныя перамагоснай пралетарскай рэвалюцыі, творы Ул. І. Леніна, прамовы і выступленні М. С. Хрушчова, шматлікія брашуры, у якіх адлюстраваны працоўныя подзвігі будаўнікоў камунізма, развіццё беларускай навукі і культуры і іншая літаратура.

□ Беларускі драматычны тэатр імя Якуба Коласа паказаў гледачам новую работу—спектакль «Крыніцы» па раману Івана Шамякіна. Інсцэніроўка зроблена галоўным рэжысёрам тэатра, заслужаным дзеячом мастацтва БССР Ю. Шчарбаковым у садружнасці з І. Шамякіным. У п'есе паказваецца барацьба нашай партыі за пераадоленне вынікаў культу асобы, перамога новага, прагрэсіўнага над старым.

Спектакль паставіў Ю. Шчарбакоў. Мастак—заслужаны дзеяч мастацтва БССР Я. Нікалаеў.

□ Эстрадныя брыгады Белдзяржфілармоніі выехалі ў перадсвяточныя гастрольныя паездкі за межы рэспублікі. На Украіне і ў Літве знаходзяцца брыгады з удзелам артыстаў М. Шышкіна, М. Зорына, Р. Пісьмана.

Калінінград, Львоў, Ленінград, Волагда, Кастрама, Яраслаўль, Урал — такія маршруты брыгад з удзелам Р. Дзідэнкі, З. Сысоевай і Г. Бандарэўскага.

На чале эстрадных брыгад выехалі ў першую прафесіянальную паездку артысты размоўнага жанра К. Коцін і А. Бондар, якія прыйшлі з мастацкай самадзейнасці.

На гастролях у Беларусі знаходзяцца эстрадныя брыгады Калінінградскай філармоніі і ансамбль украінскай музыкі.

□ У Саюзе пісьменнікаў БССР наладжана выстаўка беларускага мастака-графіка А. Волкава. Экспануюцца карціны «Рэканструкцыя плошчы імя Якуба Коласа», «Снегавік», партрэты, пейзажы беларускай прыроды, эцюды, ілюстрацыі да твораў беларускіх пісьменнікаў, сатырычныя малюнкі, выкананыя акварэллю, маслам, тушшу і алоўкам.

Усяго на выстаўцы прадстаўлена звыш 50 твораў мастака.

Васіль МАКАРЭВІЧ.

ПАСЁЛАК «КАМУНІЗМ»

Хто пешшу,
хто ў драбіне
з самай раніцы
па травах, што спляліся, як сіло,
салдаты дабіраліся са станцый
на папялішчы, ў роднае сяло.
Стаялі дрэвы ў копаці, як цені.
Агонь пякельны ўсё і змёў, і сцёр.
Казалі:
— Дзякуй богу, рукі цэлыя,
а там жытлом памалу абрасцём.
Дармо, што кут сустрэў іх негасцінна —
вакол адны тырчалі каміны.
Рашылі будавацца ля гасцінца
і даць імя пасёлку — «Камунізм».
Назвалі так
не для таго, каб вуха
прыгожай назвай казытаць усім.
Па ржавай накавальні
молат вухкаў,
аж у лясах пужаліся ласі.
Аблогу рвалі пагарэльцы плугам,
варочалі цяжкія камяні.
А з-за мяжы ўхмыляліся
хапугі:
— Ну, вось, вылазіць бокам камунізм!..
А ёсць зямля,
дзе нат' не знойдзеш торбы,
Дзе людзям не жыццё, а проста рай.
І дабаўлялі велічна і горда:
— Амерыка — вось казачны той край!
Ды брыгадзір грымеў:
— Зламаць не ўдасца!
Гарэў у сэрцах мужны гнеў і боль.
Лунала песня грозная, салдацкая,
з якой байцы ішлі нядаўна ў бой.
І нашча з ёй
ліпнёвым светлым раннем,
як блісНуць росы срэбрам з муравы,
цягнулі па смалістым рыштаванні
цяжкое бервяно,
як мурашы.
Жыты ўрадзілі!
Будзе мала тары.
Між каласоў не пратачыць руку.
І жнівень, завітаўшы,
малатарняй
грымеў на новым сонечным таку.
Багацце паспрабуй такое змерай ты!
Гарэла шчасце жарам у вачах:
— Цяпер хай прыязджаюць з той Амерыкі
наш вопыт,
нашу ўпартасць вывучаць.
Вазы кракталі і рыпелі восямі.
У пасёлак,
да высокіх камяніц,
ішлі камунай людзі
подруч з восенню,
паверыўшы навек у камунізм!

Каб паглядзець ды параўнаць...

—Нó, малы! Нó, малы, каб табе брыдка!—
У полі араты крычыць.
Сошка крывенькая дол рэжа плытка,
Толькі пясочак шарсціць.

Горкі быў хлеб беларускага селяніна на малаўрадлівых, вузкіх палосах.

Сёння на шырокіх калгасных палетках—магутная тэхніка.

У чорных барознах спіць буйны ўраджай.

Гэй, трактар—жалезны мой конь, паспяшай,
Каб свята зажынак вясёлым было,
Каб свята дажынак вяселлем гуло...

БЕЗ ПАЗАЛОЧАНАЙ РАМЫ

Горад беларускіх калійшчыкаў.

Гэта адна з сотні тысяч новабудоўляў краіны.

У цэнтры пасёлка, ля клуба ляжыць камень. На ім надпіс:

10-VIII-1958 года
тут закладзены
горад
Нова-Старобінск.

Не ўжыліся ў адзінай назве «старое» і новае. Горад завуць Салігорскам.

Упершыню я тут быў у мінулую восень, таксама ў кастрычніку. Паклікалі мастакі на сустрэчу з героямі новых твораў — шахцёрамі. Ніколі яшчэ перада мной не з'яўляліся ў такім цесным суседстве жыццё і мастацтва.

...Партрэт шахцёра Каранько. А ля партрэта ён сам. Здаецца, падобны. І, разам з тым, не. Той, што на палатне, у шахцёрскім адзенні. Зняў гарняцкую каску. Усё ёсць — і шахта, і амуніцыя, і розныя аксесуары (газета ў руках нездарма: Каранько — агітатар). Але чым больш углядаешся ў палатно, тым мацней апаноўвае дзіўнае пачуццё: рэчы, дэталі перастаюць быць самімі сабою. Каска нагадвае шлем палкаводца, а дзяржанка адбойнага малатка — нібы эфес кавалерыйскай шаблі. І постаць і погляд героя застыглыя, афіцыйныя. Такое ўражанне ўзмацнялася акаймаваннем — масіўным багетам з віньетачнай пазалотай.

— Я ўзяў Мікалая Іванавіча Каранько не выпадкова, — з гонарам кажа мастак. — Я ведаў, каго ўдастоіць...

А «ўдастоены» Мікалай Іванавіч сядзіць пад партрэтам і, відаць, вывучае свайго мастака. У вачах іскрыцца разумная, мяккая ўсмешка і штосьці накшталт здзіўлення. Ён, пэўна, упершыню чуе, што яго «ўдастоілі».

Выслухалі салігорцы гасцей, а потым і самі «ўдастоілі» іх строгай і патрабавальнай размовы аб выстаўцы.

— Не разумеюць, — пакрыўдзіўся аўтар партрэта. Ён быў, бадай, самы «масціты» сярод мастакоў. — Жывапіс, як і сімфонія, складаная рэч.

Так, мастацтва — справа складаная. Не ўсё ў ім часам адразу зразумела гледачам. І тым не менш, іх заўвагі былі вельмі трапныя, мелі глыбокі сэнс. Яны адхілялі наўмысную прыгажосць чырвоных сполахаў вакол шахтаў («Ці не пажар над капрамі?»). Іх злавала неахайнасць, калі на палотнах фарбы застывалі нейкімі камякамі («Часу, відаць, не хапіла расцерці?»). А потым, пасля «афіцыйнага» абмеркавання, адзін з салігорцаў, падвёўшы мяне да партрэта, сказаў:

— Ведаеце, у забоях ніхто газет не чытае. Самі падумайце: шахцёрская змена — шэсць гадзін, без перапынку... А ўвогуле добра, што мастакі з нябёсаў спусціліся на зямлю і нават глыбей — у шахты...

Уваходзячы ў свой аўтобус, мы раптам пачулі:

— Калі з тропу саб'ецеся, арыенціры трымайце на зоркі нашых капроў!

Цудоўны наказ!

* * *

Пасля тае сустрэчы ў мяне над сталом з'явілася рэліквія — партрэт шахцёра, выкананы алоўкам на ватмане. Мужны абветраны твар. Бровы прыўзняты ля пераносся. Погляд паглыблены, вейкі прыжмураныя. Губы сабраныя так, нібы ён вось-вось вымавіць нейкае слова. У куточках тоіцца добрая, мудрая ўсмешка. Кожны раз, паглядзеўшы на гэты партрэт, я прагну пачуць, што ён скажа. Напэўна, ён ведае штосьці такое, чаго мне і маім сябрам не давялося пазнаць. Іншы раз я параўноўваю свайго навасёла-шахцёра з вядомым партрэтам работы Данцыга, што стаў эмблемай рэспубліканскай выстаўкі і неаднойчы рэпрадуктаваны ў перыядычным друку. Каму з іх — мастачцы А. Паслядовіч (яна—аўтар партрэта, які ёсць у мяне), ці Данцыгу можна аддаць перавагу? Бадай што абодвум. Данцыгаў герой дасягае ледзь не плакатнага абагульнення. Ён публіцыстычны, урачысты, як заклік. З героем жа А. Паслядовіч можна параіцца аб сэнсе і змесце жыцця. Ён — філасафічны.

* * *

На дзіва хутка расце гэты горад. Улетку, напрыклад, шырокаэкранны кінатэатр здзіўляў недарэчнасцю месцазнаходжання — наводшыбе, дзесьці сярод пустыра за пасёлкам. Мінула два месяцы, і пасёлак ужо абступіў яго, пакрочыўшы далей гмахамі новай бальніцы і горнага тэхнікума.

На прамысловай пляцоўцы яшчэ болей змен. Трэці капёр абнавіўся, скінуў часовую вопратку надшахтнага будынка і горда ўзняўся ледзь не на два дзесяткі метраў над сваімі другім і першым братамі. Па сіле ён самы мацнейшы. Па форме—прыгажун. Узлёт металічных канструкцый нагадвае літару «Я». І гэтае «Я» — не апошняе! Побач вясёлкай паўстала аркада кладавых сільвініту. А ад яе і капроў па-над шашой да будынка ЦЭЦ перакінуўся кабельны мост. Вось дзе прастора майстрам індустрыяльных пейзажаў! Спяшайцеся, мастакі, бо тое, што вы малявалі летась, адышло ўжо ў мінулае!

...Да сакратара парткома будоўлі Часлава Казіміравіча Анцілеўскага ўваход усім і заўсёды адкрыты. Проста дзіву даешся, як можа трымаць у галаве адзін чалавек гэтулькі спраў. Любы тэлефонны званок, кожны наведвальнік у яго нібы загадзя запланаваны. Няма гаспадарчых пытанняў, якія былі б для яго нечаканымі. Няма чалавека, для якога Часлаў Казіміравіч не знайшоў бы адказу па сутнасці. Без шуму, з усмешкай на твары, якая быццам просіць у вас прабачэння, ён вырашае справы нейкім няўлоўным «паточным метадам». І толькі ў прыхожай часам бунтуе светлавалосая Маша, — шуміць на тых, хто вяртаецца ўжо задаволены з кабінета: «І не сорамна вам? Ды гэта ж і без яго можна вырашыць! Пэўна — лягчэй, калі ёсць рэзалюцыя».

— Ды вы, калі ласка, праходзьце, — запрашае яна наступнага.— Ён там, у сябе.

— Што новага, пытаеце? — Часлаў Казіміравіч праводзіць далонню па твары, нібы знімаючы гэтак свае папярэднія думкі, і дастае са стала тэкст урадавай тэлеграмы.

«Масква. Дваццаць другому з'езду КПСС.

Калектыў будаўніцтва Салігорскага калійнага камбіната горача вітае дэлегатаў з'езда, ад усяго сэрца жадае плённай працы.

Ходзе спаборніцтва гонар з'езду будаўнікі камбіната план дзевяці месяцаў выканалі сто чатыры працэнты. Здадзены ў эксплуатацыю ўзбагачальная фабрыка, капёр ствала № 3, камбінатаўпраўленне, рамонтна-механічны цэх, цэнтральна-матэрыяльны склад, цэх буйна-панельнага домабудавання, паліклініка, дзіцячыя яслі, сталовая, кінатэатр, універмаг, горны тэхнікум, 10 тысяч квадратных метраў жылля і многія іншыя аб'екты.

Звыш прынятых перадз'ездаўскіх абавязацельстваў пройдзена 840 пагонных метраў горных выпрацовак, адгружана сельскай гаспадарцы 10,5 тысяч тон сырых калійных угнаенняў звыш плана.

Выканан гадавы план праходкі ствалоў...»

— Вось такія справы, — ківае Часлаў Казіміравіч і з ходу прапаноўвае мне вельмі напружаны графік знаёмства з людзьмі, аб кожным з якіх можна пісаць нават не нарысы, а аповесці і раманы.

* * *

Змена Яновіча... Так пакуль што завуць іх усе па прывычцы, хоць Яновіча ўжо няма ў калектыве. Дзевяць прыгожых, спакойных і працавітых хлопцаў. У той дзень яны працавалі ў начную на ствале № 2. Сутнасць іх справы — дакладнасць, разлік, узаемная выручка.

Першы, з кім я сустрэўся на ніжняй прыёмнай пляцоўцы капра, быў люкавы Іосіф Дубоўскі.

— Мае абавязкі? — з усмешкай глянуў рабочы. — Зараз убачыце. Вось гэта каляска, а гэта — тэльфер. З іх дапамогаю мы пагружаем усё, што трэба спусціць у шахту: дэталі камбайнаў, маторы, цэглу. Толькі гэта звычайна днём. А цяпер... Стоп! — скамандаваў ён шафёру, які пад'язджаў пад бункер.

Іосіф націснуў кнопку кіравання лябёдкай. Шыбер разявіў пашчу і з бункера рушыла ў кузаў калійная соль. Атрымаўшы першую порцыю, самазвал здрыгануўся, пасунуўся ўперад... Яшчэ дзве такія ж дозы... Некалькі кавалкаў рудога, з сіняватымі праслойкамі, сільвініту зваліліся на зямлю. Струменьчыкам пацякла соль. Дбайна, па-гаспадарску, моцнымі ўзлётамі шурфа Іосіф вярнуў яе ў кузаў.

— Пайшоў, — скамандаваў ён шафёру, і тут жа пастукаў у шкло кабіны: — Заснуў, небарака.

Загуў матор. Сем тон сільвініту паплылі на саляны млын.

— Вось так і працуем. Калі маеце акумулятар, — так завецца шахцёрскі ліхтар, — магу пракаціць вас у шахту. Валодзя! — гукнуў Іосіф кудысьці ўверх. — Да нас тут таварыш. Пакажы работу.

Падышоў начальнік змены.

— Озераў, Вадзім, — працягнуў ён руку, дапытліва гледзячы карымі, з залатаватым адценнем, вачыма. Потым, нешта, відаць, рашыўшы, аддаў мне свае рукавіцы. — Хадзем да Валодзі.

(Заканчэнне на 4-й стар.).

КУЗНЯ Ў ЗАВУЛКУ

Анатоль ВЯЛЮГІН.

Жыццё і справы «самага чалавечнага з усіх прайшоўшых па зямлі людзей» — Уладзіміра Ільіча Леніна — натхняюць і заўсёды будуць натхняць мастакоў слова, майстроў разца і акцёраў, кампазітараў і жывапісцаў.

Майстры мастацтва Савецкай Беларусі стварылі нямала паэм, вершаў, спектакляў, жывапісных палотнаў, музычных твораў аб вялікім правадыры.

Адлюстраваць жывыя рысы Ільіча — самая запаветная мара кожнага мастака.

Анатоль Вялюгін піша паэму аб дзіцячых і юнацкіх гадах Леніна «Вецер з Волгі». Друкуем раздзел паэмы.

РАЗДЗЕЛ З ПАЭМЫ

Калі змяркалася паціху
і камень абзываўся гулка,
выносіў выпраўку і пыху
кадэцкі корпус на прагулку.

Цывільных змераўшы
з пагардай,
ён браў у свіст і біў са свістам
на цёмных вулках ар'ергарды
сінешынельных гімназістаў.

Заўсёды так, нібы піраты,
кадэты двох ці трох прыціснуць:
— Ха-ха! Здарова, шпачаняты,
цяпер не зможаце і піснуць!—

Семнаццаць іх. Ідуць сцяною.
Ідуць на двох... Андрэеў кажа:
— Валодзя, поплеч будзь
са мною,
заварыцца надоўга каша...

Стаяць наўкол:—Маліся богу!—
Наводмаш — бац. І смеху
выбух.

Як волат з казкі —
на падмогу
каваль Парфірый з кузні выбег.

Кадэты, ўбачыўшы—наўцёкі.
Ён быў такі, каваль Парфірый:
крутых плячэй размах шырокі
і кулакі — па пуду гіры.
А кузня, дык і праўда, казка:
сінявы дым-дымок віецца;
штодня—мяцеліцца ці гразка—
гарачы майскі гром куецца,

ляцяць з кавадла бліскавіцы,
шыпяць у вёдрах, як гадзюкі.
Прыходзіць марнасць
падзівіцца,
патрэба грэе ў сцюжу рукі.

І таямніца апаўночы
ступае вулачкай глухою —
збіраецца гурток рабочы
тут, пад закуранай страхою.

Як святам хлеб, з цяжкога
пачка
бяруць лістоўкі і брашуры,
дзе ўсю Расію будзіць стачка
Марозаўскай мануфактуры...

Даўно і добра быў знаёмы
каваль Парфірый з юнакамі:
— Эх, мальцы, праўды, як
вядома,
не дамагчыся кулакамі.

— Сумленне дзе! — кіпеў
Валодзя.—
Такой гурмой на двох напалі!
Правучым подласць!
— Годзе, годзе.
Бяды наробіце ў напале.

— Мірыцца!
— Ну.
— А мы не звыклі! —
І, не марудзячы, суботай
гімназія паслала выклік
кулачны бой прыняць употай.

Спрабуй — урокі паўтары,
хоць маці і казала.
А лямпаўшчык пры ліхтары
на лесвіцы з красалам.

Туды, ў вячэрні сіні дым,
дзе толькі цені — сведкі,
утрох, удвох і па адным
спяшаліся падлеткі.

У зацішы, дзе парнікі
з расадай агурэчнай,
яны стаялі, два палкі,
на вуліцы прырэчнай.

Глядзеў гузаты ясакар
на алімпійскі конкурс:
яны стаялі, твар у твар,
гімназія і корпус.

— Кадэт
на палачку надзет!.. —
І зашумела вокал.
Спыніўся стораж, пільны дзед,
пры чорных тонях вокан:
старую славячы бяду
з цяжкім ілбом расквашаным,
як слабада на слабаду,
сышліся ў рукапашным.

І гэта ўжо не проста жарт,—
спацелы, раззлаваны,
скідае ў лютасці азарт
шынель каля паркана.

У месяца мядзяны шчыт
ударыла трывога:
трашчотка стоража трашчыць
і свіст гарадавога.

Кулачны бой на ўсё забыў,
не чуючы трывогі,
кадэта гоніць на абрыў,
у цёмны хлюпат Волгі.

— Гэй, у штанах ці без
штаноў
цябе купаць, нягеглы!..

З двух навучальных устаноў
наглядчыкаў набегла.

Байцы рассыпаліся...
Плынь
мігціць, хлюпоча зябка.
— Глядзі, Валодзя, на Хвалынь
плыве кадэта шапка!..

Яшчэ не скора ўчуе свет,
ламаючы асновы:
— Кадэт, кадэт
на штык надзет! —
суровы вокліч новы.

Ды землятрусу не мінуць —
збіраючы ў ахапкі,
і Дон, і Волга панясуць
кадэтаў
бітых
шапкі.

* * *

Дубовы стол, навошчаны
паркет,
і ветлівасць, і строгасці
парадку,
і гаспадар у бляску эпалет —
сам шэф жандараў генерал
фон Брадке.
Дырэктара гімназіі пенснэ
бліщчыць насупраць у глыбокім
крэсле.

КЕРАНСКІ

Вучэбны год мінае, як у сне,
вунь, бачыце, таполі пух
атрэслі...

ФОН БРАДКЕ

У вас бяды юнацтва не міне.
Кулачны бой — то, ведама,
забава.
Ды ёсць адна дзяржаўная
ў мяне
да Фёдара Міхайлавіча справа.

КЕРАНСКІ

Я слухаю.

ФОН БРАДКЕ

Чытайце, дарагі.

КЕРАНСКІ

Знаёмйцеся — часопіс
«Адраджэнне».

ФОН БРАДКЕ

А нумар, бачыце! Ужо другі!
Падпольнае выданне.

КЕРАНСКІ

Летуценне
начытаных прыстойных юнакоў—
Ульянаў Уладзімір і Карынфскі.

ФОН БРАДКЕ

Шаноўны, ёсць аснова ўсіх
асноў:
у строгасці дзіцё трымай
з калыскі.

КЕРАНСКІ

Часопіс я забараніў.

ФОН БРАДКЕ

І што ж!
Вы ўпэўнены: у нас, на Волзе,
ціша!
Непаслушэнства ўсюды
точыць нож
І змова ў цемрадзі адозвы піша.
Вучэбны год, ён можа і стаміць,
а тут штодзень у мяккім
крэсле мулка...
Непадалёк гімназіі стаіць
старая кузня, звонячы ў завулку.
Адтуль не толькі едкі дым ішоў,
там выспявалі страшныя падзеі.
Стварыў гурток з рабочых
чувашоў
каваль Парфірый... як яго!..
Фадзееў!
Разумны і жалезны чалавек.
Учора ноччу ён арыштаваны.
Аж цэлы пуд крамолы —
проста здзек! —
каля парога ў кадзі быў
схаваны.
А нам вядома: гэтаю зімой
хадзілі ў кузню — пэўна, не ў
гасціны —
і вашы гімназісты...

КЕРАНСКІ

Божа мой,
якія ў свеце настаюць часіны!

Ці можа быць большая радасць!

Я трымаю ў руках газету «Праўда», і набраныя буйным шрыфтам словы «Праграма Камуністычнай партыі Савецкага Саюза» — вабяць да сябе, хвалююць, выклікаюць роздум. З захапленнем чытаем гэты дакумент, яго простыя, велічныя і мудрыя філасофскія радкі — плён калектыўнай творчасці ленінскага Цэнтральнага Камітэта, усёй нашай партыі.

Як велічная і ўрачыстая сімфонія гучаць дакладныя, хвалюючыя словы Праграмы: «Камунізм выконвае гістарычную місію вызвалення ўсіх людзей ад сацыяльнай няроўнасці, ад усіх форм прыгнечання і эксплуатацыі, ад жахаў вайны і ўсталёўвае на зямлі МІР, ПРАЦУ, СВАБОДУ, РОЎНАСЦЬ, БРАЦТВА І ШЧАСЦЕ ўсіх народаў».

Прачытаўшы гэта, я яшчэ мацней адчула, як добра жыць у наш час велічных здзяйсненняў, калі самыя смелыя думкі і мары чалавецтва становяцца светлай явай, як радасна ўдзельнічаць у пабудове камунізма. Вялікае шчасце — належаць да таго пакалення, якое будзе жыць пры камунізме.

Многае павінны зрабіць мы, работнікі мастацтва, у справе эстэтычнага выхавання народа. Савецкі глядач чакае ад нас вобразаў натхнёных, высокаінтэлектуальных, багатых дапытлівай думкай, шчырымі, цёплымі эмоцыямі.

Наш тэатр нядаўна паказаў гледачам новы балет Я. Глебава «Мара» — на сучасную тэму. У гэтым спектаклі здзейснілася і мая даўняя мара — расказаць гледачам пра нашу сучасніцу. З хваляваннем я працавала над вобразам сціплай і прывабнай беларускай дзяўчыны Марыі, якую лёс закінуў у далёкую і чужую Амерыку. Часам пры выкананні той ці іншай сцэны ў мяне ўзнікала сумненне. Здавалася, што жэсты і рухі ў танцы непераканальныя, не даходзяць да гледача і слаба раскрываюць рысы характару гераіні. Хацелася скупымі, лаканічнымі рухамі, шчырымі эмоцыямі перадаць усе нюансы перажыванняў Марыі на цяжкім шляху да сапраўднага шчасця. Адкойчы ў тым эпізодзе, дзе Марыя, сумная і адзінокая, сядзіць на халодных прыступках няўтульнага мураванага гмаха лаціна-амерыканскага горада, перада мною ў праменнях пражэктара раптам з'явілася знаёмая і мілая сэрцу беларуская бярозка. І я ўсёй сваёй істотай адчула востры смутак па родным краі, які павінна была адчуваць у гэты момант мая гераіня там, за акіянам, у далечыні ад любімай Радзімы.

Я вельмі непакоілася перад прэм'ерай: гэта была не проста чарговая пастаноўка тэатра, а спектакль у гонар XXII з'езда ленінскай партыі. І таму адказнасць наша была асабліва вялікай. Балетны калектыў з выключным напружаннем рыхтаваўся да прэм'еры, ва ўсіх быў прыўзняты, святочны настрой. І вось надышоў дзень, калі мы здавалі творчы экзамен.

Адкрылася заслона — і неўзабаве ўсталявалася чулае ўзаемаразуменне паміж сцэнай і гледачамі. Творчыя вынікі доўгай і напружанай працы калектыву атрымалі чулы водгук у гледачоў і гэта было лепшай узнагародай для нас, удзельнікаў спектакля. Аднак мы добра разумеем, што гэты балет — першая, яшчэ далёка недасканалая спроба выразіць у беларускай харэаграфіі тэму героікі нашага часу. Вельмі многа яшчэ трэба зрабіць, каб наша мастацтва сапраўды служыла высакароднай справе камуністычнага выхавання.

Чытаючы матэрыялы з'езда, яго гістарычныя дакументы, усё глыбей пранікаючы ў сэнс выступленняў дэлегатаў, хочацца як мага хутчэй перайсці рубеж, які аддзяляе цудоўнае Сёння ад яшчэ больш велічнага Заўтра! Хочацца як мага больш плённа выкарыстаць кожную хвіліну свайго жыцця, каб натхнёнай творчай працай наблізіць поўную перамогу камунізма.

Хочацца сціплай дзейнасцю савецкага артыста і грамадзяніна атрымаць права стаць членам вялікай партыі камуністаў, якая з'яўляецца чэсцю, розумам і сэрцам нашага народа.

А. КАРЗЯНКОВА,
заслужаная артыстка БССР.

НАШ ЦУДОЎНЫ САД

Той, хто нарадзіўся ў канцы мінулага стагоддзя і прайшоў з Савецкай краінай вялікі шлях развіцця, можа ўсклікнуць: «Які вялікі, квітнеючы, пахучы сад вырас там, дзе панавалі пустэча і разбурэнні, дзе працоўныя былой царскай Расіі і марыць не маглі аб прыгажосці жыцця, аб праве дыхаць гаючым водарам яго кветак!». Гэты сад пасадзілі мы, савецкія свабодныя людзі, пад мудрым кіраўніцтвам дарагой Камуністычнай партыі, створанай Уладзімірам Ільічом Леніным.

Новая Праграма КПСС, даклады таварыша М. С. Хрушчова малююць яшчэ больш яркую карціну развіцця нашай Радзімы па шляху да самай гуманнай, прагрэсіўнай грамадскай фармацыі— камунізма. Савецкія людзі цвёрда ўпэўнены, што камунізм — гэта не далёкая мара, — ён ужо нараджаецца цяпер маладымі пялёсткамі новых саджанцаў — брыгад камуністычнай працы, у барацьбе за Мір, Свабоду, Роўнасць і Шчасце ўсіх народаў зямнога шара.

Як хочацца жыць і тварыць у наш шчаслівы час! Хочацца аддаць свае сілы, веды і ўменне, каб не было ў нашым цудоўным садзе сухіх галінак і бляклых пялёсткаў! Хочацца, каб у гэтым казачным садзе няспынна расцвіталі яркія кветкі савецкага мастацтва і радавалі будаўнікоў камунізма.

С. КАПАРА,
дацэнт, загадчык кафедры опернай падрыхтоўкі Белдзяржкансерваторыі.

Падзеі Факты Навіны

□ За актыўную прапаганду літаратуры ў гонар XXII з'езда КПСС калегія Міністэрства культуры БССР і прэзідыум БРК прафсаюза работнікаў культуры пастанавілі занесці ў Кнігу гонару Талькаўскую сельскую бібліятэку Пухавіцкага раёна (загадчык Т. Кандрацьева), Пухавіцкую раённую бібліятэку (загадчык С. Чыбісава), загадчыка Зябраўскай клубнай бібліятэкі Гомельскай вобласці К. Лабудзеву і загадчыка Калінінскай сельскай бібліятэкі Уваравіцкага раёна М. Архіпцаву.

У сацыялістычным спаборніцтве за дастойную сустрэчу XXII з'езда КПСС калектывы Жалудоцкай раённай друкарні і цэха апрацоўкі плёнкі кінастудыі «Беларусьфільм» датэрмінова выканалі свае гадавыя вытворчыя планы. Гэтыя калектывы занесены ў Кнігу гонару.

Калегія Міністэрства культуры БССР і прэзідыум БРК прафсаюза работнікаў культуры таксама пастанавілі занесці ў Кнігу гонару лепшых паліграфістаў Брэсцкай абласной, Полацкай гарадской, Гродзенскай абласной друкарань і Мінскага паліграфічнага камбіната, якія датэрмінова выканалі свае гадавыя планы.

□ У Барысаве адбудавана новае памяшканне краязнаўчага музея. Калектыў яго правёў вялікую работу па афармленню экспазіцый, збору цікавых экспанатаў.

Шырокія раздзелы экспазіцый: «Вялікая Айчынная вайна 1812 года і разгром французаў на Беразіне», «Вялікая Айчынная вайна 1941—1945 гг. і партызанскі рух на Барысаўшчыне», «Пасляваннае сацыялістычнае будаўніцтва».

У музеі праводзяцца тэматычныя і аглядныя экскурсіі, сустрэчы са старымі бальшавікамі, удзельнікамі Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі, грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў. Праводзяцца зборы піянерскіх атрадаў, кансультацыі. Сёлета наладжана больш 130 агляднях і тэматычных экскурсій па памятных і гістарычных мясцінах Барысаўшчыны. Музей наведала звыш пяці тысяч чалавек.

КАБ ПАГЛЯДЗЕЦЬ ДЫ ПАРАЎНАЦЬ...

Хлеўчык, пограб і гуменца
Пад адзін зліліся плех,
Трэскі ўсаджаны ў акенцы,
Замест шкла—радняны мех.

Сціскалася болем сэрца паэта, калі ён пісаў гэтыя радкі.

Лепш усялякіх слоў сведчыць другі здымак, наколькі змянілася за гады Савецкай улады аблічча беларускай вёскі.

І хто ведае, можа, курная хата, якую зазняў дарэвалюцыйны фатограф, стаяла іменна на месцы гэтай новай вёскі.

КАБ ПАГЛЯДЗЕЦЬ ДЫ ПАРАЎНАЦЬ...

Спявала батрачка:

Устанеш летам раней зоркі,
Пойдзеш перша ў поле...
Ох, дачушка, хлеб твой горкі,
Горка твая доля!

З раніцы да позняга вечара працавала жанчына ў полі, і разам з ёю было яе дзіця, трэба было і працаваць і дзіця даглядаць... Горка было маці, нясоладка і дзіцяці.

Наўрад ці памятаюць гэтыя карціны бацькі, чые дзеці сёння ў светлых, прыгожых дзіцячых садах, накормлены і прыбраны.

Клопаты аб дзецях—закон савецкага жыцця. І з кожным годам у краіне ўсё больш і больш будуецца ясляў, дзіцячых садоў, школ.

БЕЗ ПАЗАЛОЧАНАЙ РАМЫ

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.).

Спрытна, па-матроску паўбокам, ён імгненна падняўся па крутой металічнай лесвіцы на другую пляцоўку.

Ля шчыта кіравання малады чалавек засяроджана сачыў за рухам канатаў і сістэмай сігналізацыі.

— Фільчук Валодзя, — адрэкамендаваў Вадзім. — Рукаятчык.

На светлавым табло двойчы мігнуў агеньчык. Адначасова — два ўдары званка на шчыце.

— Ціха ўверх, — тлумачыў Вадзім. — Гэта сігнал ствалавога шахты. Пачынаем пад'ём пароды.

Уладзімір двойчы тузануў рукаятку: сігнал машыністу. Зноў мільгае табло і—адзін удар па званку: «Стоп»!

— Трэба «супакоіць» бадню...

Два рэдкія сігналы. Бадня мінавала падвесныя палкі і без перашкод ідзе хуткі пад'ём. Адчыняецца ляда. Са ствала з шумам вырываецца нагрэтае ў шахце паветра.

Бадня выплывае ўгару і потым трапляе ў металічны кош. Валодзя смяецца:

— У нас гэты кош раней звалі «цабэрачкам».

Ляда... палок... цабэрак. Адкуль у тэхнічнай тэрміналогіі назвы рэчаў сялянскага хатняга ўжытку? Ці не ёсць гэта своеасаблівы лексічны помнік? Напэўна, прыйшлі яны, гэтыя тэрміны, на вытворчасць разам з вясковымі хлопцамі — такімі, як рукаятчык Валодзя Фільчук, яго сябры па змене Мікола Васюкевіч, Мікола Дрозд, Анатоль Царык і былы іх начальнік інжынер Эдуард Яновіч. Усе яны тутэйшыя, з-пад Слуцка ці з-пад Старобіна.

І я прыгадаў размову з сакратаром Старобінскага райкома партыі Рыгорам Піменавічам Завадэўкіным. Ён расказаў аб мінулым раёна.

— Мы на граніцы Палесся. Пустая зямля. А з прамысловасці — прамкамбінат, спіртавы і маслазаводы. Вось і ўсё, бадай што... А цяпер — буйнейшы ў Еўропе калійны, будаўніцтва другога такога ж. Рыхтуемся прымаць у раёне навасёла з сталіцы — рэспубліканскі саўгастрэст. Гэта — пачатак новай гісторыі нашай Старобы. Нанава пішацца біяграфія раёна і ўсіх жыхароў.

Стоячы ля паста кіравання, я сачыў за міганнем агеньчыкаў, услухоўваўся ў музыку сігнальных званоў, рытму якіх падпарадкоўваліся тросы лябёдак, — кулялі бадню, праводзілі па цечцы калійную соль у люк.

Прыгадалася і другая размова, што адбылася ўлетку таксама ў гэтых мясцінах. За вёскай Пяшчанкай, ля Салігорска, над Случчу-ракой рыхтавалі ўсё да першага фестывалю шахцёраў. Стаяла спякота. Голыя, у трусах, цесляры ўмацоўвалі насціл лодачнай станцыі. Закарцела і мне ў ваду. Дачакаўшыся хвалі ад плыўшай па рэчцы маторкі, я даў нырца. На другім беразе да мяне падыйшла сталая жанчына. Захутаная, нібы ў сцюжу, яна доўга глядзела на нязграбнае, ціхаходнае судна і, перасмыкнуўшы ў руках пугаўё, спытала:

— Сыночак, а што гэта па рэчцы вунь бегае ды тарахціць?

Я ёй, як умеў, растлумачыў.

А цяпер, услухоўваючыся ў тлумачэнні горнарабочых, я параўноўваў мінулае з новай Старобай. Грандыёзны, невымяральны кантраст!

Мы ўвайшлі ў машыннае аддзяленне, дзе працаваў машыніст Аляксандр Тычына. Ён таксама тутэйшы, з калгаса «Запаветы Ільіча», што за шэсць кіламетраў ад Салігорска. Служыў у ваеннай авіяцыі бортмеханікам. Пабываў у Эстоніі, у запаляр'і, у Ленінградзе. Словам, пабачыў свет. Цывільную спецыяльнасць набыў на трохмесячных курсах у Падмаскоўным басейне. Агледзіш яго гаспадарку, пагутарыш з ім, і не ведаеш, кім жа лічыць Аляксандра — рабочым ці інжынерам. Адна любата назіраць за яго працай. Мяккае крэсла. Рукі спакойна ляжаць на рычагах кіравання. Увесь складанейшы комплекс шматлікіх аперацый Аляксандр выконвае дакладна, амаль зухавата. Нават паспявае частаваць газіроўкай. Сістэма сігналізацыі кожную хвіліну дакладвае, што робіцца ў шахце, як праходзіць бадня, што адбываецца на абедзвюх пляцоўках капра.

Пісталетнымі стрэламі ляпаюць кантактары паскарэнняў на шчыце электрамагнітнай станцыі, спакойна мармыча матор, аддаючы сваю сілу на барабан праз рэдуктар і з'яднальную муфту, бязгучна ўздымаецца і асядае процівага маслянага акумулятара тармазной сістэмы, нясе сваю службу камандакантролер кіравання маторам. Усё гэта падуладна рукам Аляксандра. Зняўшы на нуль тармажэнне, ён раптам замацоўвае рычаг нейкай звычайнай палачкай. Смяецца:

— Мая рацыяналізацыя. Можна перакурыць.

— Складаная ваша справа...

— Гэта спачатку толькі здаецца, — шчыра адказвае Аляксандр і абводзіць крыху пагардлівым позіркам апаратуру. — Вось пяройдзем на трэці, там будзе куды цікавей. А ўвогуле, — ён рашуча загасіў папяросу, — трэба вучыцца. Паступаю ў наш горны вячэрні тэхнікум.

У змене ўсе вучацца. Рукаятчык Фільчук — у вячэрняй школе, лукавы Дрозд — у завочнай (ёсць і такая ў Слуцку). Разам з Тычынам у горны тэхнікум паступаюць горнарабочы Іосіф Дубоўскі і машыніст Анатоль Царык. Рукаятчык Фёдар Мялешка наведвае курсы машыністаў пад'ёму пры камбінаце і марыць аб інстытуце. Новы важак усёй змены Озераў (ён скончыў электратэхнічнае аддзяленне горнага тэхнікума) вывучае на курсах англійскую мову.

— А двое з нашых сёлета пойдуць у армію. Таксама школа! — заключыў Аляксандр, плаўна пераводзячы рычагі кіравання.

* * *

Пасля тае ночы мы сустракаліся з хлопцамі як добрыя знаёмыя, нават бадай як сябры. Яны паказалі мне дрэвы, пасаджаныя сваімі рукамі ў гонар XXII з'езда, расказвалі шмат эпізодаў са свайго жыцця. Пра нашы сустрэчы, пра знаёмства з Эдуардам Яновічам і шмат пра што іншае я спадзяюся расказаць пры выпадку больш падрабязна, а сёння хочацца выказаць радасць, якую адчуў я сярод гэтых людзей, народжаных нашым часам, людзей, якія імкнуцца ў будучыню.

Не давялося мне ўбачыць героя, які зараз, як і раней, хоча сказаць з партрэта нешта разумнае, вечнае. Але я не вельмі шкадую, што нават у апошні дзень свайго знаходжання ў Салігорску не застаў яго. Мае новыя сябры раскрылі ўжо шмат з таго, што закладзена ў яго мудрай, спакойнай усмешцы. Гэта людзі адзінай, моцнай пароды стваральнікаў-будаўнікоў. Такімі іх хочацца бачыць у нашым мастацтве.

Георгій КОЛАС.

ПІНСКІЯ НАВАСЁЛЫ

Пінск даўно лічыцца завадатарам і пачынальнікам многіх цікавых спраў і новых звычаяў у культурным жыцці рэспублікі. Іменна тут, у цэнтры беларускага Палесся, нарадзіліся «пінскія вечары», поўныя светлай рамантыкі і радаснага маладога парывання, пачалі ўпершыню праводзіцца балі прадпрыемстваў-пераможцаў у сацыялістычным спаборніцтве, маршы брыгад камуністычнай працы, дні шлюбу.

І зусім нядаўна з былой палескай глушы, а цяпер багатага квітнеючага краю прыйшла яшчэ адна прыемная навіна: пінчане адкрылі ў сваім горадзе пры краязнаўчым музеі мастацкую галерэю. Гісторыя яе ўзнікнення надзвычай характэрная для савецкай рэчаіснасці, якой уласцівы небывалы рост матэрыяльных і культурных каштоўнасцей. Калі ў дарэвалюцыйны час падобныя галерэі і вялікія калекцыі твораў выяўленчага мастацтва набываліся выключна на грошы якога-небудзь багатага мецэната, дык цяпер яны ствараюцца народам і дзяржавай.

Працуе ў Пінскім краязнаўчым музеі навуковы супрацоўнік Уладзімір Уладзіміравіч Баравікоў. Сам ён родам з Беларусі, вайсковую службу праходзіў у Сярэдняй Азіі і там пасля дэмабілізацыі з арміі паступіў вучыцца ў Сярэднеазіяцкі універсітэт на мастацтвазнаўчае аддзяленне. Калі вучоба была закончана, Ул. Баравікоў папрасіў накіраваць яго на работу ў родны край. Чалавек з неспакойным, энергічным характарам, ён першы і пачаў выношваць ідэю аб стварэнні ў Пінску мастацкай галерэі — своеасаблівага філіяла краязнаўчага музея. Сваімі думкамі Баравікоў не раз дзяліўся з сябрамі і знаёмымі. А выступаючы часта з лекцыямі аб выяўленчым мастацтве ў чыгуначным клубе, на фанерна-запалкавым камбінаце, мэблевай фабрыцы, ён стараўся даведацца, што рабочыя думаюць наконт стварэння ў горадзе мастацкай галерэі.

— Справа гэта, вядома, добрая і патрэбная, — сказаў неяк рабочы мэблевай фабрыкі Л. Роман. — Толькі дзе мы возьмем карціны для такой галерэі?

— А давайце папросім Міністэрства культуры СССР, дзяржаўную Трацякоўскую галерэю, Мастацкі музей БССР, каб яны дапамаглі ў ажыццяўленні нашай задумы, — прапанаваў Ул. Баравікоў.

Так ад імя шматлікіх працаўнікоў беларускага Палесся, якія ператвараюць адвечны край балот і багны ў «залатое дно», было напісана калектыўнае пісьмо і паслана міністру культуры СССР К. А. Фурцавай. Аналагічныя пісьмы з просьбай дапамагчы набыць і падабраць экспанаты былі адпраўлены ў музеі Масквы, Ленінграда, Мінска і Ташкента.

Калектыў Мастацкага музея БССР першым падтрымаў пачын пінчан. Ён перадаў ім са сваіх фондаў у беззваротнае карыстанне 22 творы беларускіх жывапісцаў і скульптараў. Сярод падараваных работ можна бачыць скульптурны бюст воіна-героя Аляксандра Матросава, зроблены народным мастаком БССР А. Бембелем, жывапісныя сюжэтныя палотны і пейзажы В. Цвіркі, Я. Зайцава, А. Шыбнёва, Ул. Сухаверхава.

А як радаваліся супрацоўнікі Пінскага музея, калі і Міністэрства культуры СССР пайшло ім насустрач. Ул. Баравікоў спецыяльна ездзіў па выкліку ў Маскву для таго, каб паглядзець і адабраць экспанаты ў сховішчах мастацкіх устаноў. 124 творы жывапісу, скульптуры і графікі розных савецкіх мастакоў будуць прывезены ў Пінск са сталіцы нашай Радзімы.

Маскоўскія экспанаты яшчэ ў дарозе. Але гэта не перашкодзіла работнікам Пінскага музея падрыхтаваць і адкрыць у трох яго залах мастацкую экспазіцыю, прысвяціўшы яе XXII з'езду нашай Камуністычнай партыі. Тут пакуль што дэманструюцца творы прафесіянальных майстроў рэспублікі і народных умельцаў Палесся.

Не засталіся ў даўгу перад пінчанамі брэсцкія мастакі, якія амаль штогод знаёмяць з новымі ўзорамі сваёй творчасці насельніцтва старажытнага горада. Многае з таго, што экспанавалася імі на сёлетняй выстаўцы, перайшло у сталае карыстанне Пінскага музея. Жанравая карціна М. Шыкіна «За работай», нацюрморт «Ружы» Э. Куфко, карціна «Цірааспальскія вароты» В. Чарнышова, гуаш Ул. Старчакова «Бярозаўская ДРЭС» — усе гэтыя творы падараваны гарадской галерэі.

А як трапіў у Пінскі музей скульптурны групавы партрэт двух вялікіх песняроў Максіма Горкага і Янкі Купалы, якія паказаны скульптарам у момант іх цёплай сяброўскай гутаркі? Магчыма, гэта таксама падарунак мінчан? Аказваецца, не зусім так. Цікавы твор народнага мастака БССР А. Глебава лічыцца ў спісе музейных экспанатаў яшчэ з 1954 года. Раней ён упрыгожваў вестыбюль былога абласнога Пінскага тэатра, а пасля пераезду яго калектыву ў Магілёў вядомая глебаўская скульптура назаўсёды стала ўласнасцю гарадскога музея.

Расце і расце колькасць экспанатаў, самых разнастайных па жанру, тэматыцы і манеры выканання. А колькі сабрана выдатных твораў палескіх самадзейных мастакоў, разбяроў па дрэву К. Казелкі, В. Макухі, Я. Пулхава, М. Пятрова і іншых! Іх самабытная творчасць будзе шырока прадстаўлена ў раздзеле «Мастацтва народных умельцаў».

Не сёння—заўтра ў Пінск прыбудзе вялікі збор работ савецкіх мастакоў. Ёсць таксама дамоўленасць і з «Трацякоўкай» аб перадачы пінчанам некаторых жывапісных палотнаў старых рускіх майстроў. Хіба ўсё гэта можа размясціцца ў цесным і без таго памяшканні краязнаўчага музея? Але няхай не хвалююцца пінскія аматары мастацтва — выйсце знойдзена. Пад карцінную галерэю да канца года будзе абсталявана частка першага паверха ў вялікім адміністрацыйным будынку на плошчы імя Леніна. Рабочыя мэблевай фабрыкі ўжо рыхтуюць для гэтай галерэі мяккую і зручную мэблю, якую яны робяць з сэканомленых матэрыялаў у нерабочы час. Шматлікая калекцыя мастацкіх каштоўнасцей, сабраных сапраўднымі энтузіястамі, стане здабыткам шырокіх мас.

Калі я быў у Пінску і бачыў, як яго жыхары змагаюцца за горад высокапрадукцыйнай працы і ўзорнага грамадскага парадку, колькі цікавага яны ўносяць у развіццё культуры, мімаволі прыгадваліся вядомыя вершаваныя радкі Петруся Броўкі: «На Палессі гоман, гоман...» Так, сапраўды вялікі гоман ідзе па ўсім палескім краі.

Г. ЗАГАРОДНІ,
спец. карэспандэнт «Літаратуры і мастацтва».

У святочныя дні

У святочныя дні сталічныя тэатры пакажуць гледачам свае лепшыя спектаклі.

Акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы пакажа «Лявоніху на арбіце» па п'есе А. Макаёнка.

Спектаклі «Провады белых начэй» В. Пановай і «Выгнанне блудніцы» І. Шамякіна ўбачаць наведвальнікі Тэатра імя М. Горкага.

На сцэне Тэатра юнага гледача пойдуць «На граніцы» В. Белаазёрава і «Дзяўчына з вяснушкамі» А. Успенскага.

Вялікія святочныя канцэрты-балі адбудуцца у Тэатры оперы і балета. У іх прымуць удзел лепшыя спевакі і танцоры.

КАБ ПАГЛЯДЗЕЦЬ ДЫ ПАРАЎНАЦЬ...

Беларускага селяніна, «пана сахі і касы»

Неадступна, пільна, строга
Ліха вартавала,
Ды адною з ім дарогай
З клункам, з торбаю убогай
У свет вандравала.

А прайдзіце сёння ў калгасны клуб, у сельскі Дом культуры...

У калгасе сёння свята:
Падружыла з нівай хата,
Повен клуб, гасцей багата,
Весялосці колькі!
Рвуцца ў высі агнявыя,
Беларускія, жывыя,
Трапятухі-полькі.

Канцэрты на плошчах і вуліцах

7 і 8 лістапада ў парках культуры і адпачынку, на вуліцах і плошчах сталіцы Беларусі адбудуцца вялікія народныя гулянні, канцэрты шматлікіх калектываў мастацкай самадзейнасці.

Цэнтральная плошча Мінска ператворыцца ў гэтыя святочныя дні ў своеасаблівую арэну, дзе будуць дэманстраваць сваё мастацтва самадзейныя калектывы Палаца культуры прафсаюзаў, трактарнага і аўтамабільнага заводаў, цагельнага завода № 2 і іншых прадпрыемстваў. 8 лістапада тут адбудзецца марш-парад зводнага аркестра БВА.

На плошчы Мінскага аўтазавода выступяць з канцэртам калектывы мотавелазавода, будтрэста № 1, фабрыкі імя Крупскай, на плошчы ля галоўнага універмага — фабрыкі імя Тэльмана, Беларускага дзяржаўнага універсітэта, клуба імя Дзяржынскага, тонкасуконнага камбіната. Такія ж канцэрты адбудуцца на трактарным заводзе, цагельным заводзе № 2, камвольным камбінаце.

У ПАЛОНЕ БІЗНЕСУ

НОВЫ СЕЗОН У АМЕРЫКАНСКІМ ТЭАТРЫ

Тэатральны сезон 1961—1962 года ў Злучаных Штатах Амерыкі толькі пачаўся, але ўжо ў самым пачатку яго моцна праявіліся тэндэнцыі канчатковага ператварэння сцэнічнага мастацтва ў бізнес. Пра гэта зусім нядаўна з трывогай пісаў часопіс «Нью-Йорк таймс мэгэзін», які адзначыў далейшае пранікненне гандлярскага духу ў тэатры Брадвея. Камерцыйны разлік выцясняе са сцэны сур'ёзную драму і культывуе пастаноўкі музычных камедый. «Прычына тут, — піша прэзідэнт лігі нью-йоркскіх тэатраў Роберт Уайтхэд, — зусім ясная: музычная камедыя прыносіць больш прыбыткаў».

Газета «Нью-Йорк таймс» паведамляе, што на тэатральнае мастацтва ўплываюць і буйнейшыя радыёвяшчальныя манаполіі, таму што продаж грамафонных запісаў папулярных аперэт прыносіць вялізныя прыбыткі. Так, кампанія «Каламбія Брадкасцінг сістэм», выпусціўшы пласцінкі з запісам толькі адной папулярнай аперэты, выручыла за іх пятнаццаць мільёнаў долараў.

Радыёкампаніі «Радыё карпарэйшн оф Амерыка», «Нэйшнл Брадкасцінг» і «Р. С. А. — Віктарэкардэ» — таксама праяўляюць незвычайную актыўнасць. Яны фінансуюць пастаноўкі найбольш папулярных аперэт і разам з тым дамагаюцца права запісаць іх на пласцінкі для продажу. Вось чаму тэатры лічаць за лепшае ўсё ж ставіць не драмы, а музычныя камедыі.

Так па волі заправілаў камерцыйных манаполій драма выцясняецца на задворкі амерыканскіх тэатраў.

Са 104 амерыканскіх гарадоў з насельніцтвам звыш ста тысяч жыхароў прыкладна толькі ў трыццаці ёсць спецыяльныя тэатральныя будынкі і пастаянныя тэатры. У астатніх жа спектаклі ставяцца толькі гастрольнымі трупамі. Праўда, у Філадэльфіі, Чыкага, Бастоне, Вашынгтоне, Сан-Францыска і іншых найбольш буйных гарадах ёсць па некалькі тэатраў, у рэпертуары якіх значацца і пастаноўкі, што маюць поспех нават на Брадвеі.

Брадвей у Нью-Йорку — своеасаблівы заканадаўца тэатральнай моды. Іменна тут сканцэнтраваны буйнейшыя тэатры ЗША. Аднак і тут, як сцвярджае часопіс «Верайэці», за апошнія дваццаць год колькасць пастановак скарацілася амаль у тры разы, а колькасць тэатраў — у два.

Новы сезон яшчэ не парадаваў амерыканцаў навінкамі, але ўжо вызначыўся сенсацыйнымі падзеямі. Напярэдадні адкрыцця сезона дырэкцыя самага вялікага ў ЗША опернага тэатра «Метрапалітэн Опера» ў Нью-Йорку раптам вырашыла адмяніць пастаноўку. У чым жа прычына? На гэтае пытанне адказвае газета «Нью-Йорк таймс». Аказваецца, гаспадары тэатра адмовіліся весці перагаворы аб мінімальным павышэнні зарплаты музыкантам аркестра. Надзвычай таленавіты альтыст Сеймур Берман, характарызуючы становішча артыстаў аркестра «Метрапалітэн Опера», гаворыць: «Калі тэатр не працуе, мы спрабуем атрымаць пабочную работу. Час ад часу я крыху зарабляю на гуказапісе або замяняю каго-небудзь у аркестры ў адным з брадвейскіх музычных тэатраў. Але гэта здараецца не вельмі часта. Адзін скрыпач нашага аркестра вадзіў улетку грузавік, іншыя спрабуюць жыць тым, што прадаюць аблігацыі або нерухомую маёмасць».

Аднак вернемся да рэпертуару. Па-ранейшаму ў амерыканскіх гледачоў карыстаюцца поспехам п'есы «Марці» Педзі Чаеўскага, «Лялькі на паддашку» Ліліян Хэлмэн, «Чарадзеі» Уільяма Гібсана, «Балкон» Жана Жэне і іншыя.

«Балкон» — гэта тыповая ўступка нізкапробным густам буржуазнай публікі. Аўтар п'есы, французскі драматург Жан Жэне, здаецца, зрабіў усё магчымае, каб дагадзіць ёй. У спектаклі больш чым хапае амаральных і пошлых сцэн. Балконам называецца публічны дом, дзе разгортваецца мноства жахлівых падзей з удзелам біскупа, суддзі, генерала, прастытутак.

У спектаклі «Лялькі на паддашку» паказана «высакародная» сям'я: сёстры — Керы і Анна Беньеро і іх брат, марнатравец і выпівака. Усе яны жывуць толькі адной марай — разбагацець. Рэцэнзія ў часопісе «Верайэці» адзначыла, што «...гэтая п'еса адпавядае духу часу, бо ў гэтай п'есе адкрыта падкрэсліваюцца эратычныя моманты і ўжываюцца клінічныя медыцынскія тэрміны, якія да гэтага часу былі забаронены. Тым самым гэта павялічвае патэнцыяльна касавы збор».

І ўсё ж было б няправільна сцвярджаць, што на Брадвеі не ставіцца больш-менш прыстойных спектакляў. Напрыклад, чацвёрты год не сыходзіць са сцэны п'еса драматурга Лорэн Хенсберы пад назвай «Разынка на сонцы». Гэтая п'еса даволі выразна паказвае цяжкае, беспрасветнае жыццё амерыканскіх неграў. Спектакль з цікавасцю глядзіцца і выклікае сімпатыі да абяздоленых і бяспраўных людзей, цёмны колер скуры якіх часта з'яўляецца прычынаю многіх няшчасцяў.

У мінулым тэатральным сезоне былі паказаны п'есы, калі можна іх так назваць, біяграфічна-палітычнага характару: «Самае высокае дрэва» Дор Шэры, «Уся шайка ў зборы» Джэрома Лаўрэнса і Роберта Лі, «Лепшы чалавек» Гарама Відаля і інш. Гэтыя п'есы карыстаюцца поспехам у амерыканцаў. Напрыклад, ажыўленне і смех заўсёды выклікала ў гледачоў вясёлая камедыя «Уся шайка ў зборы». Спектакль у стылі палітычнай сатыры, дасціпна пабудаваны на фактах з жыцця былога прэзідэнта Гардзінга, відаць, выклікаў неспакой улад і хутка знік са сцэны. У п'есе «Лепшы чалавек» малады амерыканскі драматург у форме з'едлівай, вострай сатыры здолеў высмеяць некаторыя бакі жыцця буржуазнага грамадства.

У пагоні за прыбыткамі пастаноўшчыкі п'ес звычайна стараюцца ўвесці ў лік дзеючых асоб хоць бы адну з вядомых «зорак». Гэта для рэкламы. Білеты звычайна распаўсюджваюцца загадзя, праз дабрачынныя таварыствы, якія закупляюць білеты вялікімі партыямі, часта задоўга да прэм'еры, а потым перапрадаюць іх членам таварыства і сябрам па больш высокай цане, каб мабілізаваць сродкі на правядзенне сваіх «кампаній» і забяспечыць зборы тэатрам».

Дзеля справядлівасці трэба сказаць, што і некаторыя музычныя камедыі знайшлі прызнанне ў публікі дзякуючы добрай пастаноўцы, меладычнай музыцы і яркаму выкананню. У ліку найбольш папулярных музычных камедый варта прыгадаць «Мая цудоўная ледзі». Яна з неаслабнай цікавасцю глядзіцца амерыканцамі вось ужо некалькі год.

Акцёры нью-йоркскага тэатра «Марк Хэлінгер» у весну ў 1960 годзе прыязджалі на гастролі ў Савецкі Саюз. Яны паказалі ў Маскве спектакль «Мая цудоўная ледзі». Наша крытыка станоўча адзначала лібрэта і тэксты песень Алана Джэя Лернера, работу рэжысёра Мос Харта, балетмайстра Хані Холм, музыку кампазітара Фрэдэрыка Лоу. Гэтая вясёлая музычная камедыя, пастаўленая па матывах вядомай п'есы «Пігмаліён», напісанай Бернардам Шоу, выклікала цікавасць і прызнанне савецкага гледача.

Нельга не сказаць і пра ўдалую музычную перапрацоўку п'есы «У пустыні» Юджына О'Нейла пад назвай «Вазьмі мяне з сабою». Гэты спектакль пра юнакарамантыка з невялікага гарадка насычаны гуманізмам, і, магчыма, таму заслужана карыстаецца поспехам у гледачоў.

Сярод простых людзей ЗША ёсць нямала сапраўдных ціницеляў сцэнічнага мастацтва, якія хацелі б бачыць тэатр свабодным ад камерцыйных ланцугоў. Выказваючы думку гэтай часткі гледачоў, параўнальна не так даўно газета «Нью-Йорк таймс мэгэзін» пісала: «Калі мы хочам выратаваць іх (тэатры.—**М. К.**) ад поўнай дэградацыі, яны павінны забыць аб пагоні за прыбыткамі і вярнуцца да таго, што было першай крыніцай іх жыцця — да эксперыментавання і смелых шуканняў. Калі рэжысёры будуць глядзець на тэатр як на заўзятую гульню ў грошы, як на крыніцу матэрыяльнага ўзбагачэння, а не як на мастацтва, тады больш чым верагодна, што хутка яны стануць ахвярай тых жа дэкадэнцкіх тэндэнцый, якія загубілі ўвесь сучасны тэатр».

Да абураных галасоў гледачоў далучаюцца некаторыя прагрэсіўныя драматургі, крытыкі, кампазітары. Вядомы кампазітар Рычард Роджэрс сказаў: «Я не пацярпеў бы, каб патэфонны завод або радыёвяшчальная карпарацыя ўказвалі мне, як трэба ставіць аперэту ці як мне варта напісаць сваю чарговую песеньку... Я стаўлю сваёй мэтай падабацца толькі аднаму чалавеку — таму, хто купляе білет у тэатр».

Тэатральнае мастацтва ў ЗША дэградуе. Выдатнае сцэнічнае майстэрства многіх акцёраў, таленты драматургаў, кампазітараў, рэжысёраў у амерыканскіх тэатрах бязлітасна і груба эксплуатуюцца, служаць камерцыі, бізнесу.

М. КІРЫЛАЎ.

Галоўны рэдактар Нічыпар ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдактара—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва—3-24-62, аддзела культуры—3-20-54, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

АТ 00444

Друкарня выдавецтва «Звязда».